

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

Ἐκαστον ἔθνος ἔχει ὑπὸ μίαν οἰανδήποτε ἔποψιν, ἱστορικὴν μολαταῦτα πάντοτε, ἐν ἴδιον αὐτῷ προσφιλές προαιώνιον μνημεῖον· ἡ Ἑλλάς τὸν Παρθενῶνα, ἡ Ῥώμη τὸ Καπιτώλιον, ἡ δὲ Μεγάλη Βρετανία τὴν Ἀγγλικὴν Τράπεζαν. Ἐὰν ἡ Ἀγγλία πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἡ μεγάλη δεξαμενὴ ἐν ἣ χύνεται τοῦ κόσμου ὅλου τὸ ἐμπόριον, ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας εἶναι τῆς δεξαμενῆς ταύτης ὁ καθαρτήριος σταλακτήρ. Τοῦ δ' ἀπείρου τούτου σταλακτῆρος ἐν ᾧ ἀποστάζουσι τῶν δύο ἡμισφαιρίων τὰ πλούτη, τῆς Τραπεζῆς ταύτης τῶν τραπεζῶν ἡ ἱστορία χρονολογεῖται ἀφ' ἧς ἐποχῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐμπορίου ἡ ἱστορία,—πρὸ δύο περίπου αἰώνων. Ἀγγλικὸν ἐμπόριον καὶ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας εἶναι δύο δίδυμοι ἀδελφοί. Διότι ὁ σήμερον γίγας οὗτος τῶν ἐθνῶν ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν δὲν ἦτο ἀρχῆθεν λαὸς ἐμπορικὸς, μήτε ἡ Ἀγγλία ἦν ἀνέκαθεν ἡ κοιτὶς τῶν ἐλευθέρων αὐτῶν θεσμῶν ἐν τοῖς ὁποίοις τοσοῦτον τὴν θαυμάζομεν σήμερον. Ἐκεῖ ὅπου νῦν ἄρχει ὁ Ἑρμῆς, ἦρχε μέχρι αὐτοῦ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ὁ Ἄρης, ἐν μέρει δὲ μόνον ἡ Δήμητρα. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰδίως τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος διεκρίνετο διὰ τῶν ἀπείρων προσκομμάτων ἅτινα παρενέβαλεν εἰς τοῦ μετὰλλου τὰς συναλλαγὰς. Ὑπῆρχον νόμοι εἰδικοί ἀπαγορεύοντες τὴν ἐκτὸς τοῦ κράτους ἐξαγωγὴν τῶν Ἀγγλικῶν νομισμάτων. Τὸ ἐπὶ τόκῳ δανείζειν χρήματα ἦν ἀπηγορευμένον, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, μόνοι ἐν τῷ τόπῳ τότε τοκογλύφοι, ὑπέφερον μαρτύρια ἀληθῆ, συνεχῶς ἐπὶ τοκογλυφία προσαγόμενοι ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ μὲ ξένα νομίσματα ἀνταλλάσσειν τὰ ἐντόπια ἐθεωρεῖτο βασιλικὸν προνόμιον. Ὑπάρχει σήμερον ἔτι ἐν Λονδίνῳ ὁδὸς, Ἀρχαῖον Ἀνταλλακτήριον (Old Change), καλουμένη, ὅπου ἄλλοτε ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, εἰδικῶς ἐπιφορτισμένος τὴν ἀλλαγὴν ξένων νομισμάτων μὲ Ἀγγλικά, εἶχε τὸ γραφεῖόν του.

Ἀπὸ τοῦ Κρόμβελ ἡ Ἀγγλία ἤρχθη νὰ περιβάλλεται τὸν ἐμπορικὸν αὐτὸν χαρακτήρα ὅστις τοσοῦτον τὴν ἀνέπτυξε καὶ ἐδόξασεν. Ὁ Κρόμβελ πρῶτος ἐξέδωκε τὸ περὶ ναυτικοῦ ἀείμνηστον ἐκεῖνο διάταγμα, ὅπερ σπουδαίως διευκόλυνε τὰς μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν σχέσεις τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, ἀρχήσασα ν' ἀναπτύσσεται ἐμπορικῶς κατὰ τὰ ἄλλα, διετῆρει πάντοτε εἰς ἔμβρυον κατάστασιν τῶν χρηματικῶν συναλλαγῶν τὸ κεφάλαιον. Τῶν τραπεζῶν τὸ σύστημα, πρὸ χρόνων ἤδη εἰσαχθέν παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν, ἔμενε μέχρι τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος ἄγνωστον ἐν αὐτῇ.

Ἡ Βενετία, πρώτη τῶν ἄλλων ἐθνῶν, εἶχεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν τὴν τράπεζαν αὐτῆς. Κατόπιν συνεστήθησαν τοιαῦται καὶ ἐν Γενούῃ καὶ ἐν Ἀμβούργῳ καὶ ἐν Ἀμστελδοάμῳ ἐν Λονδίῳ μόνον δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἐτέρου, μόνη φυλὴ ἣτις ἐδύνατο νὰ εἰσαγάγῃ τὸ εὐεργετικὸν σύστημα τῆς ἐποχῆς, ἀπαυδῆσαντες ἐκ τῶν ἐκ μέρους καὶ κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων καταδρομῶν, ἤρχησαν νὰ μεταναστεύωσιν· κατέφυγον βαθμηδὸν εἰς ἄλλας χώρας ὅπου καὶ θρησκευτικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ νόμοι ἦσαν ἐπιεικέστεροι. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος οὔτε εἰς σχεδὸν Ἰουδαῖος ἔμενεν ἐν Λονδίῳ. Τοὺς διεδέχθησαν μολταταῦτα οἱ Λομβαρδοὶ, ὅπως ἐν γένει ὠνόμαζον τοὺς ἐκ Γενούης, Φλωρεντίας, Λούκας καὶ Βενετίας εἰς Λονδίον συρρεύσαντας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μικρεμπόρους. Οὗτοι καθιδρύθησαν ὅλοι ἐν μιᾷ ὁδῷ, ἣτις, ὑπὸ τραπεζιτῶν καὶ σήμερον ἀποκλειστικῶς σχεδὸν κατοικουμένη, φέρει ἀκόμη τῶν ἀρχαίων ἱδρυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν (Lombard Street). Εἰσῆξαν πρῶτοι ἐν Ἀγγλίᾳ τῶν συναλλαγματικῶν τὸ σύστημα καὶ ἐδάνειζον ἐπὶ 20 0]0 τόκῳ ἐτησίῳ.

Ἐξῆσαν χρόνους μακροὺς,—ἐμπορικῶς ἐννοῶ,—μέχρι τῶν μέσων σχεδὸν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος. Εἶχον τοὺς δύο τοῦ πλούτου βραχίονας· νοῦν καὶ τύχην, ἢ μᾶλλον τύχην καὶ νοῦν. Ἀλλ' ἡ τύχη δὲν εἶναι Θεὰ πιστὴ πάντοτε καὶ οἱ Λομβαρδοὶ ὑπέκυψαν εἰς τὸν αἰώνιον τῆς ἀνθρωπίνου πορείας νόμον. Ἐν Λονδίῳ ὑπάρχει καὶ νῦν ἔτι πύργος μέγας, ὁ Πύργος τοῦ Λονδίνου (Tour de Londres) καλούμενος, οἰκοδόμημα προαιώνιον, τότε μὲν πλούτου φυλακτήριον, κατόπιν δ' εἰς δεσμωτήριον ἡγεμόνων καὶ ἄλλων ἐπισήμων τῆς Ἀγγλίας ἀνδρῶν προβιβασθέν. Ἐκεῖ οἱ πλουσιώτεροι τοῦ τόπου ἄνθρωποι, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἐννοεῖται καὶ οἱ Λομβαρδοί, ἔστελλον τὸν περισσεύοντα πλοῦτον, ὅπως μένη ἐν ἀσφαλείᾳ. Μὲ τὰ παχέα αὐτοῦ τεῖχην καὶ τὰς ἐν αὐτῷ τάφρους καὶ ὑπόγεια, ὁ πύργος ἐθεωρεῖτο ἀπόρθητος, ἕκαστος δ' ἐνεπιστεύετο προθύμως εἰς αὐτὸν ὅ,τι, παρ' αὐτῷ φυλάττων, ὑπέβαλεν εἰς μυρίους κινδύνους. Ἀλλ' ἐν μέσῳ ὧν τῶν ὑπολογισμῶν τούτων ἐλησμόνησαν τὸν οὐσιωδέστερον· ὅτι ὁ χειρότερος πολλὰκις τῶν ὑπηκόων ἐχθρὸς εἶναι τῶν ἡγεμόνων τὰ αἰφνίδια αὐθαίρετα μέτρα. Ὁ τότε (1640) ἡγεμονεύων τῆς Ἀγγλίας Κάρολος Αὐτοκράτορ, ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν πιεζόμενος, ἀντὶ νὰ καταφύγῃ εἰς δάνεια ὅπως πολλοὺς προκατόχους αὐτοῦ, ἐθεώρησεν ἀπλούστερον νὰ δημεύσῃ τὰς ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Λονδίνου παρακατεθειμένας περιουσίας τῶν ἰδιωτῶν. Ἀνάγκη καὶ Θεοὶ τάσσονται, τοῦ δὲ κράτους αἱ ἀνάγκαι ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἢ καλητέρα τῶν ἡγεμόνων ἀσπίς. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ μέτρον ὑπῆρξεν ὀλέθριον. Ὁ Πύργος τοῦ Λονδίνου ἀπώλεσεν ἑσσεῖ τὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ προτέραν αὐτοῦ ὑπόληψιν καὶ οἱ ἰδιῶται ἐπροτίμων νὰ φυλάττωσι τοῦ λοιποῦ παρ' αὐτοῖς ὑπὸ διπλᾷ κλειθρᾷ τὸν πλοῦτόν των. Τὸ αὐθαίρετον ἐντοσούτῳ ἐκεῖνο μέτρον ἐπέφερε δεινὰς οἰκονομικὰς καταστροφὰς, τούτων δ' οἱ Λομβαρδοὶ ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα θύματα. Ἀπωλέσαντες σχεδὸν ὅ,τι εἶχον, ἐγκατέλειψαν τὴν ἐπὶ τρεῖς ὅλους

αἰῶνας πλουτήσασαν αὐτοὺς χώραν, ἀφέντες μόνον τῆς ὁδοῦ τὸ ὄνομα, εἰς αἰῶνιον ἴσως αὐτῶν μνημόσυνον.

Καὶ τὸ ἐν οἴκῳ μολταυτα φυλάττειν τὸ ἀργύριον δὲν ἦτο μέτρον ἀσφαλές πάντοτε. Ἦρξαντο ἰδίως τότε οἱ ἐπὶ πολλὰ ἔτη μαστίσαντες τὴν Ἀγγλίαν ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ μετ' αὐτῶν ἐγεννήθησαν καὶ νέοι κίνδυνοι. Ἡ δημόσιος ἀσφάλεια ἐξέλιπεν. Οἱ ὑπηρέται ἐκλεπτον τοὺς κυρίους αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲ νόμοι σχεδὸν δὲν ὑπῆρχαν διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ἔμμενον ἀνεκτέλεστοι, οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ συλλάβῃ καὶ τιμωρήσῃ τὸν κακοῦργον. Ὑπῆρχε τότε ἐν Λονδίνῳ σωματεῖον, ἐν μέσῳ καὶ τῆς δεινῆς ἐκείνης ἀνεμοζάλης διατηρήσαν πλούτου ἱκανὸν μέρος καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰσχύν, τὸ σωματεῖον τῶν χρυσοχόων (Gold Smiths' corporation) καλούμενον. Οὗτοι πρῶτοι συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς πασχούσης τῶν εὐπόρων μερίδος, καὶ, ὠφελοῦντες, νὰ ὠφεληθῶσι συγχρόνως. Ἦρχησαν νὰ δέχωνται τὰ ἐμπιστευόμενα αὐτοῖς νεκρὰ τῶν ἄλλων κεφάλαια, δίδοντες τὰς τότε Goldsmith's Notes, χρυσοχόων ἀποδείξεις, καλουμένας, τὸ δὲ κοινόν, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἴσως πιεζόμενον, τὰς ὑπεδέχθη τοσοῦτον εὐνοϊκῶς, ὥστε καὶ ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως, ἐν εἴδει χαρτονομισμάτων. Ὁ John Francis, ἐν τῷ περὶ Ἀγγλικῆς Τραπεζῆς (*) ἀξιολόγῳ αὐτοῦ συγγράματι, παρ' οὗ ἰδίως ἐρανίζομαι τὰς πλείστας τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν, ἐκ τοῦ μέτρου τούτου χρονολογεῖ πιθανὴν τὴν ἀρχὴν τῶν χαρτονομισμάτων. Ἐὰν τοῦτο δὲν ἦναι ἀπολύτως ἀκριβές, εἶναι τοῦλάχιστον βέβαιον ὅτι ἀπὸ τοῦ σωματείου τούτου τῶν χρυσοχόων χρονολογεῖται ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνάπτυξις τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος. Οὗτοι πρῶτοι ἐνέβαλον ζῶν ἐν τῷ τέως νεκρῷ μέταλλῳ καὶ, ἐπὶ τόκῳ μετρίῳ δεχόμενοι τὰ ἐμπιστευόμενα αὐτοῖς χρήματα, τὰ ἐτόχιζον ἐπὶ ἀνωτέρῳ εἰς ἐμπόρους οὓς ἐγίνωσκον τιμίους ἐργάτας, καίτοι μέτριον κεκτημένους τὸν πλοῦτον. Εἰς ἓνα δ' ἐξ αὐτῶν, τὸν Francis Child ὁφείλεται ἡ ἰδέα τῆς πρώτης ἐν Λονδίνῳ συστηθείσης ὑπὸ τὸν τίτλον Πιστωτικῆς (Bank of Credit) κατὰ τὸ 1665 τραπεζῆς.

Ἡ Σκωτία ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τῶν ἐξόχων τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀνδρῶν τὸ λίκνον. Συμβαίνει καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσι ὅ,τι συνήθως παρὰ τοῖς ἀτόμοις. Ἐχουσι μίαν ἐπὶ ὑπεροχῇ χαρακτῆρος διακρινομένην ἰδίαν μερίδα, ὅπως αἱ οἰκογένειαι ἔχουσι τὸ ἐπὶ ὁμοίᾳ ἀρετῇ ἐξέχον αὐτῶν προσφιλέστερον τῶν ἄλλων μέλος. — Οἱ Γερμανοὶ τοὺς Σάξωνας, οἱ Γάλλοι τοὺς Βρέτονας, οἱ δὲ Βρετανοὶ τοὺς Σκώτους. Ὑπὸ τοῦ χαρακτῆρος τὴν ἔποψιν οἱ Σκῶτοι εἶναι ὁ ἀντίθετος τῶν Ἰρλανδῶν πόλος. Ὅσον οὗτοι ἐλαφροὶ καὶ μωρόπιστοι, τοσοῦτον ἐκεῖνοι θετικοὶ καὶ δύσπιστοι τῆς τόσῃ βαθείας ἄλλως τε ἀντιθέσεως ταύτης τοῦ χαρακτῆρος, μία μεγάλη, ἡ μεγαλητέρα ἴσως αἰτία, δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ χωρίζον τοὺς δύο λαοὺς θρήσκευμα· οἱ Σκῶτοι εἶναι ὅλοι σχεδὸν διαμαρτυρόμενοι, ἐνῶ οἱ Ἰρλανδοὶ εἶναι σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου Λατῖνοι, φανατικότεροι καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ φανατικωτάτων τοῦ Καθολικισμοῦ ὁπαδῶν. Ἵνα κρίνῃ τις ἄλλως τε ἀκριβέστερον περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐ-

(*) History of the Bank of England, its times and traditions.

πιρροῆς τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης θρησκείας, δὲν ἔχει ἢ ν' ἀναγνώσῃ τὰς περὶ ἑκατέρου τῶν δύο τόπων ἐκθέσεις σπουδαίων καὶ ἀμερολήπτων περιηγητῶν. Οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ διαφορὰν τόσῳ ριζικὴν μεταξὺ δύο λαῶν τόσῳ πρὸς ἀλλήλους γειτνιαζόντων. Οὔτε βραδύνει νὰ πεισθῇ ὅτι ἐνῶ ὁ χρόνος παρέρχεται μὲ χρυσοῦ ἀληθῶς ἀξίαν διὰ τοὺς πρώτους, διὰ τοὺς Ἴρλανδοὺς μήτε μολύβδου τοιαύτην δὲν ἔχει. Εἶναι σχεδὸν, ὑπὸ νοερὰν ἐν γένει ἐποψίν, ὅ,τι ἦσαν πρὸ αἰώνων ὀλοκλήρων. Ὑπὸ θρησκευτικὴν ιδίως, εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι τῶν νεωτέρων χρόνων.

Αὕτη ἡ κοιτίς τῆς Βρετανικῆς Θετικότητος Σκωτία εἶναι ἡ παραγωγούσα τὸν μέγαν ἄνδρα, ὅστις πρῶτος συνέλαβε τὴν ιδέαν τῆς συστάσεως τοῦ μεγάλου καταστήματος περὶ οὗ ἐνταῦθα πρόκειται. Μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1688, ἡ Ἀγγλία δὲν εἶχεν ἐθνικὴν τράπεζαν, μήτε καὶ ἰδιωτικὴν ἄλλην, πλὴν τῆς ἀνωτέρω Πιστωτικῆς, φαίνεται μνημονεύουσα ἡ σύγχρονος ἱστορία. — Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1688 κατέδειξε προφανῆ τὴν ἀνάγκην συστάσεως ἐθνικοῦ τοιοῦτου καταστήματος, ὅταν δὲ παρ' ἐνὶ, μικρῷ ἢ μεγάλῳ, ἔθνει, μία κοινωνικὴ ἀνάγκη ὠριμάσῃ, θὰ εὐρεθῇ ὅπωςδὴποτε εἰς νοῦς ἔξοχος, ὅπως μεταβάλλῃ εἰς πρᾶγμα τὴν ιδέαν. Τέκνον τοῦ λαοῦ, ὅπως ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ὁ Σκῶτος οὗτος Οὐίλλιαμ Πάτερσων, κατ' ἀρχὰς δι' ἱερέα προωρισμένος, μετέβη ὡς ἱεραπόστολος εἰς Ἰνδίας· ἐκεῖ ἀνεπτύχθη ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ χαρακτήρ, ἐπανῆλθε δ' εἰς Εὐρώπην μεθυμένος σχεδὸν ἐκ τοῦ παραγωγικοῦ πλούτου τῶν ἀγρίων ἐκείνων τόπων. Ὁ διαλογισμὸς τῆς εἰς Εὐρώπην τοῦ πλούτου τούτου μεταβιβάσεως ἦν ἔκτοτε τὸ διαρκές αὐτοῦ ὄνειρον. — Ἐσυλλογίζετο βεβαίως ὅτι αἱ τράπεζαι ἦσαν οἱ πρῶτοι σωληνες τῆς εἰς Ἀγγλίαν μετοχετεύσεως τοῦ παραγωγικοῦ ἐκείνου τῶν ἄλλων πόλων, νεύρου τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀνάγκη ἐνὸς ἐθνικοῦ ἰδρύματος παρίστατο διαρκὲς ἐν τῇ διανοίᾳ του. Τυχὼν δὲ φίλου, πολύτιμον αὐτῷ παρασχόντος ἐπὶ τούτῳ συνδρομὴν, τοῦ βραδύτερον ἐν τῇ πολιρχίᾳ τῆς Ναμούρης αἰφνιδίως φονευθέντος Γοδφρῆ (Godfrey), κατέστρωσε μετ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον σχέδιον τοῦ μεγάλου καταστήματος, οὕτινος τὴν ὀριστικὴν σύστασιν ἀνήγγελλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἅπασαν διάταγμα βασιλικόν τῆς 27 Ἰουλίου 1694.

Τὸ ἔργον ἐπολεμήθη κατ' ἀρχὰς ἰσχυρῶς ἐκ μέρους τῶν εὐγενῶν, ἕκαστος δ' ἐννοεῖ εὐκόλως διατί. Οἱ εὐγενεῖς, τοὺς ὁποίους καὶ τότε, ὅπως σήμερον, περιελάμβανεν ἡ μερὶς τῶν Τόρυδων, δὲν ἔβλεπον εὐχαρίστως παρὰ τῇ ἰσχύϊ τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀριστοκρατίας ἀνεγειρομένην τοῦ μετάλλου τὴν ἰσχύν. Εὐτυχῶς ὁ Οὐίλλιαμ Πάτερσων δὲν ἦν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τοὺς ὁποίους καταβάλλουσι τὰ προσκόμματα καὶ αἱ ἀντενέργειαι. Ἐμόχθησε πολὺ, ἀλλ' ἐπέτυχε, καὶ τὸ ἔργον συνεστήθη ὀριστικῶς ἐπὶ βάσεων στερεῶν. Καὶ ὅμως, πλήρης καθ' ὅλα χαρακτήρ, εἶχε δυστυχῶς ἐν σύνηθες τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐλάττωμα. Ἦτο ἀψίκορος. Ἐπὶ ἐν ἔτος καὶ δύο μῆνας μόλις διευθύνας τὴν παρ' αὐτοῦ συστηθεῖσαν τράπεζαν, ἤρχησεν ἤδη νὰ διψῇ νέων ἔργων δόξαν καὶ καρπούς. Ὁ νοῦς του εἶχεν ὄριον τὸ εὐρὺ, τὸ ἀπειρον, ὅσον εὐρεῖς καὶ ἀπειροὶ ἦσαν οἱ ὀρίζοντες τῶν πέραν τοῦ Ἀτλαν-

τικοῦ μερῶν, ἅτινα εἶχεν ἀφίσει, τῶν ὁποίων ὁμῶς ἡ ἀνάμνησις ἦν ζωντὰ πάντοτε ἐν τῇ διανοίᾳ του. Ἐν ταῖς Δυτικαῖς Ἰνδίαις τὰς ὁποίας εἶχε διατρέξει, οἱ ἄγριοι τῷ ἀνέφερον ἐπανελημμένως περὶ τῆς ὑπάρξεως μεταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀδάμαντος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας μέρη. Τί ἐσκέφθη ὁ Πάτερσων; Νὰ ἀποικίσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Ἀμερικῆς καὶ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ ἀνοίξῃ δίοδον πρὸς τὰς νοτίους θαλάσσας. Ἀφῆκε τὴν τράπεζαν, μόλις συστήσας αὐτήν, καὶ ἤρχησεν ἐπιδιώκων τῶν χιμαιρῶν καὶ ὀνείρων του τὴν πραγματοποιήσιν. Μάτην δὲ κρούσας καὶ ἡγεμόνων καὶ ἰδιωτῶν τὰς θύρας πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀπολύτου ὑπὲρ τοῦ ἔργου συνδρομῆς, εὗρηκεν ἐπὶ τέλους ἐν αὐτῇ τῇ Σκωτίᾳ ὅ,τι ἐχρειάζετο. Ἡ Σκωτία, ἡ δύσπιστος καὶ θετικὴ Σκωτία, προσέφερεν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τὸ ἥμισυ τοῦ τότε ἐθνικοῦ πλούτου αὐτῆς, τόσῃν εἶχε πεποιθήσιν εἰς τοῦ Πάτερσων τὰ σχέδια, μετὰ τὴν μεγάλην ἰδίως ὑπόληψιν καὶ τὸ ἐνδοξον ὄνομα δι' ὧν ἡ σύστασις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὸν εἶχε περιβάλλει. Στρατολογήσας δὲ χιλίους τριακοσίους συντρόφους τυχοδιώκτας καὶ ἐπιβάς πέντε μεγάλων ἰστιοφόρων πλοίων ἀνεχώρησε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1698.

Ἐφθασαν μετὰ δύο μῆνας εἰς τοῦ ἰσθμοῦ τὰ παράλια. Ἀλλ' ἀντὶ χρυσοῦ, ἀδαμάντων καὶ ἄλλων κεκρυμμένων θησαυρῶν, εὗρον τὴν πείναν καὶ τὸν ὀλεθρον. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, προσβληθέντες ὑπὸ νοσημάτων εἰδικῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ κλίματα, ἐξεμέτρησαν τάχιστα τὸ ζῆν, ἐνῶ ἄλλους κατέστρεψαν οἱ Ἰσπανοὶ, διὰ τοῦ ξίφους ὑποδεχθέντες τοὺς ἀφικθέντας. Τοὺς ἐπολέμησεν ἄλλως τε καὶ αὐτὴ ἡ ἑκτοτε μεγάλη τῶν Ἰνδιῶν Ἀνατολικὴ Ἐταιρία, ζηλοτύπως ἀκούσασα σχέδιον σπουδαίως ἀπειλοῦν τὸ μονοπώλιον αὐτῆς. Ἀφοῦ δ' ἐπὶ ὀκτῶ ὅλους μῆνας περιμένοντες οἱ ἐν Σκωτίᾳ, σὺδεμίαν ἐλάβαν εἶδησιν, ὠργάνισαν δευτέραν ἐκστρατείαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πρώτης. Ἀνεχώρησαν ἕτεροι χίλιοι διακόσιοι. Ἀλλ' ὁ διάπλους ὑπῆρξε δυστυχής· ἐν πλοῖον ἀπωλέσθη αὐτανδρον, πολλοὶ ἄλλοι τῶν νέων τούτων Ἀργοναυτῶν ἀπέθανον, πρὶν φθάσῃ, οἱ δ' ἐπιζήσαντες εὗρον τοὺς συντρόφους των σκελετοὺς μᾶλλον ἢ σώματα ἀνθρώπινα. Ἐκ τῶν δύο χιλιάδων πεντακοσίων ἐπανήλθον τριάκοντα μόνον, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ ὁ Οὐίλλιαμ Πάτερσων. Οἱ Σκῶτοι διατηροῦσι καὶ σήμερον ἐκ προπατορικῶν παραδόσεων ἀκμαίαν τὴν μνήμην τῆς ὀλεθρίας νυκτός, καθ' ἣν ἐφθασεν ἡ ἀπαισία εἶδησις. Ἐν τόσῳ οἰκτρῶν ναυάγιον, μία τοιαύτη καταστροφή εἰς τὸ πένθος καὶ τὴν δυστυχίαν βυθίσασα τὴν Σκωτίαν σχεδὸν ὀλόκληρον, ὁποίας μεμφιμοιρίας καὶ κατακραυγῆς δὲν ἠθέλεν ἀλλαχοῦ τύχει! Ἀλλ' ὁ εὐγενὴς οὗτος λαὸς εἶχε τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων τὴν ἀρετὴν· ἡγαρίσκει τοὺς στρατηγοὺς νενικημένους ἐπανελθόντας, διότι, ἡττηθέντες, ἔσωσαν τὴν πατρίδα. Οὔτε ἤρκει μία ἀποτυχία, ὅσω δεινὴ καὶ μεγάλη ἦν, ὅπως ἀμαυρώσῃ τοῦ μεγάλου ἀνδρός τὴν προγενεστέραν δόξαν. Οἱ Σκῶτοι ἀναφέρουσι καὶ σήμερον, ὅπως τότε, μετ' εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ, τοῦ Οὐίλλιαμ Πάτερσων τὸ ὄνομα, διότι δὲν λησμονοῦσιν ὅτι εἰς αὐτὸν ἡ Μεγάλη Βρετανία ὀφείλει τὸ ἐνδοξότερον τῶν οἰκονομολογικῶν μνημείων αὐτῆς.

Ὁ προορισμὸς τοῦ ἔργου ἀπεδείχθη εὐρύς καὶ εὐεργετικὸς, ἅμα τῇ συ-

στάσει του σχεδόν. Αἱ πρῶται ἐργασίαι ὑπῆρξαν, εἶναι ἀληθές, δυσχέρεῖς καὶ ἐπίμοχθοι· ἡ Κυβέρνησις οὐ μόνον δὲν ἐβοήθει τὸ ἔργον, ἀλλ' ἵνα χορηγήσῃ τῇ Τραπεζῇ μερικὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα προνόμια, τὴν ὑπεχρέωσεν εἰς δάνεια ἐπὶ ὁροῖς εὐτελέσι, ἐπὶ τοιούτοις δ' ἀνενέωνε καθ' ἑκάστην ἐνδεκαετίαν τὴν μετ' αὐτῆς σύμβασιν. Ἡ Τράπεζα ἠγόραζε τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπάρχειν, οὕτως εἶπεῖν. Ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι αὗται βαθμηδὸν κατεβλήθησαν διότι καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὴν δι' αὐτὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ καταστήματος. — Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, μόνη ἴσως μεταξὺ τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὁμοίων καταστημάτων, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ ἔθνους σύνδεσμος, ἡ ἀόρατος δύναμις ἡ θέτουσα τὴν χεῖρα τῆς κυβερνήσεως ἐντὸς τῆς χειρὸς τοῦ ἔθνους καὶ συσφίγγουσα τὴν ἑκατέρωθεν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην. Ἐκτοτε μέχρι σήμερον ἡ Τράπεζα αὕτη εἶναι ἡ χεὶρ δι' ἧς ἡ Κυβέρνησις συνάζει καὶ τὸν εὐτελέστερον τῶν ὀφειλομένων αὐτῇ φόρων ἡ πληρώνει καὶ τὸν ὑποδεέστερον τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς. Καὶ ἀπέναντι δὲ τοῦ ἔθνους ἐν γένει τὸ ὑπὸ τοῦ μεγάλου τῆς Σκωτίας ἀνδρός φυτευθὲν δένδρον δὲν ἐβράδυνε ν' ἀποφέρῃ καρποὺς ἀγλαοὺς. Κατέστησε μέτριον καὶ τοῖς πᾶσι προσιτὸν τὸν τόκον τῆς προεξορλήσεως, ἡῤῥξησε τὴν κυκλοφορίαν τῶν συναλλαγματικῶν καὶ χρεωστικῶν ἐν γένει γραμματίων, ἡπλώσεν εἰς κύκλον μέγαν τὴν ἰσχύν τοῦ ἐμπορικοῦ στοιχείου, ἐξωογόνησε τῶν κεφαλαιούχων τὴν ἐμπιστοσύνην, ἀνώρθωσε τοῦ κράτους τὴν ἀξιοπρέπειαν, προπάντων δ' ἀπῆλλαξε τὸ ἔθνος τῶν τοκογλύφων, οἵτινες δίκην κοράκων ἀνωθεν πτώματος, περιέπταντο τῆς μετρίαν ἐμπιστοσύνην ἐμπνεούσης τότε κυβερνήσεως. Οἱ διαδεχθέντες τὸν Πάτερσων διευθύνται ἐχάραξαν ἀπ' ἀρχῆς τὴν εὐφυτέραν καὶ εὐρυτέραν πρὸς τὴν πρόοδον ἄγουσαν ὁδόν.

Ἦσαν τότε ὅλοι πεντήκοντα τέσσαρες, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων, τὸ δ' ἀρχικὸν τῆς τραπέζης κεφάλαιον συνέκειτο ἐκ δύο ἑκατομμυρίων λιρῶν, γυνεῶν μᾶλλον. (*) Εἶχον ἐνοικιάσει μεγάλην τινα αἶθουσαν ἐνδον τοῦ καλουμένου τότε Παντοπωλείου, Grocer's Hall, καὶ ἐκεῖ ἤργάζοντο, ὅλοι ὁμοῦ παρακαθήμενοι, ἕκαστος κατὰ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ ἱεραρχικὴν τάξιν. Τὸ νῦν μέγα σκάφος τὸ φέρον τῆς ὑψηλίου σχεδὸν ὅλης τὸν πλοῦτον ἦν τότε μικρὰ μόλις λέμβος, οἱ δὲ διευθύνοντες αὐτὴν ἐννόησαν ἐξ ἀρχῆς ὅτι οἰκονομία καὶ φρόνησις ἦσαν αἱ δύο κῶπαι, δι' ὧν ἤθελον τὴν φέρει εἰς τὸν ποθητὸν τῆς προόδου λιμένα. Μετὰ μεγίστης οἰκονομίας βαδίσαντες κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, μόλις κατὰ τὸ 1732 ἔθεσαν ἐν τῇ Threadneedle ὁδῷ τὸν πρῶτον θεμέλιον τοῦ καταστήματος λίθον, τὸ δὲ 1734 τὸ ἔργον ἦν τετελεσμένον. Πλὴν καὶ πάλιν ἡ οἰκοδομὴ ἦτο μικρὰ καὶ ἀσήμαντος, τοῦτο δ' ἐννοεῖ πᾶς ὅστις ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὴν ἐν τῷ καταστήματι αἶθουσαν τῶν πληρωμῶν (Pay—Hall) λάβει ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη μόνη ἀπετέ-

(*) Γυνέα, Guineā, τὸ ὄνομα λαβοῦσα ἐκ τῆς ἐν Ἀφρικῇ Γουινέας ὁθιν ἐπρομηθεύοντο τὸν πρὸς κατασκευὴν τοῦ νομίσματος τούτου χρυσόν, τιμᾶται 21. Σελ. ἀντὶ 20—ὅσον ἡ ἀπλὴ στερλίνα.

λαι τὴν τράπεζαν ὁλόκληρον ἄλλοτε. Ἡ οἰκοδομὴ δὲν ἀνεπτύχθη εἰμὴ μετὰ τὰ τελευταῖα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἔτη. Κατεβρόχθισε βαθμηδὸν μίαν ἐκκλησίαν καὶ μίαν ὁλόκληρον συνοικίαν, πρὸς ταῦτα δὲ καὶ τὸ κοιμητήριον τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου. Ὁ νόμος ἀπηγόρευε τὴν ἐπὶ ἱεροῦ ἐδάφους οἰκοδομήν, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ὑπερίσχυσε καὶ οἱ νεκροὶ ἐδώρησαν τοῖς ζῶσι τὴν χλοερὰν κατοικίαν αὐτῶν.

Ἔσχον—ἐννοῶ τοὺς ἐκάστοτε διευθύναντας τὴν μεγάλην ταύτην ἐργασίαν,—τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας των, δὲν τοῖς ἔλλειψαν μολοντοῦτο καὶ αἱ θυελλώδεις καὶ μεσταὶ σπουδαίων κινδύνων στιγμαί. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας παρέσχε πολύτιμον πολλὰκις ὑλικὴν συνδρομὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ δεξιὸς αὐτῆς βραχίων ὁσάκις τοῦ ἔθνους ἡ τιμὴ ἢ τὸ συμφέρον διεκινδύνευον, ἢ καὶ ἀνευ κινδύνου ἐπρόκειτο νὰ προπαρασκευάσῃ τὸ μέλλον εὐτυχέστερον. Συνήργησε σπουδαίως εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1795 καὶ συμμεθεῖξεν ἠθικῶς τῆς δόξης τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἡ Ἀγγλία προσεκτέησατο. Διήλθεν ὁμως καὶ τὰς ἀποφράδας αὐτῆς ἡμέρας. Αἱ δεινότεραι τούτων ἦσαν αἱ ἀτελεύτηται ἐκεῖναι, αἱ εἰκοσιπενταετίαν ὅλην διαρκέσασαι, ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1821 καὶ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον καὶ ἐμπορικῶς καὶ κοινωνικῶς ἐκ βάθρων κλονίσασαι. Ὁ Κορσικανὸς Γίγας, χέων πανταχοῦ, ὅπου ἐνεφανίζετο, τὸν τρόπον καὶ τὸν θάνατον, ἐδίωκε τὸ νεῦρον τῆς ζωῆς μέταλλον, ἢ τὸ ὑπεχρέωνε νὰ κρυβῇ εἰς τῆς γῆς τὰ ἐγκυκτα. Ὅλαι αἱ κυβερνήσεις ἔλαβον τότε μέτρα ἀνάλογα πρὸς τὸν αἶφνης σχεδὸν ἐκκραγέντα λαίλαπα, ἢ δὲ Ἀγγλικὴ Τράπεζα ἀνέστειλεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν πληρωμὴν τοῦ χαρτονομίσματος αὐτῆς. Κρύπτουσα οὕτω τὸ μέταλλον ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ καταιγὶς, ἔσωζε καὶ ἑαυτὴν καὶ τὸν αὐτῇ ἐμπιστευθέντα τοῦ ἔθνους πλοῦτον. Οἱ Ἀγγλοὶ συνεκινήθησαν κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ μέτρου, ἀλλὰ πάραυτα ἐννοήσαντες τὸ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον αὐτοῦ, ὑπέμεινον γενναίως τὰ πάντα. Ὅτε δὲ, μετὰ τὴν εἰκοσιπενταετὴ ταύτην μαύρην νύκτα, ἀνέτειλεν εὐδίας πρωΐα, τὸ μέταλλον ἤρξατο, κοχλίου δίκην, ἐξερχόμενον τῆς κρύπτῃς του· πλήν ἡ εὐδία ὀλίγον διήρκεσε, ὁ δὲ μετὰ τέσσαρα ἔτη τοὺς πάντας καταλαβὼν πυρετὸς τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων ὑπέβαλεν εἰς νέας στενοχωρίας τὸ πολυπαθὲς κατάστημα. Ἐξήντηλσε καὶ τὸν τελευταῖον ὁδολὸν τῆς, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὰς πανταχόθεν δι' ἀλλαγὴν χαρτονομίσματος καὶ προεξοφλήσεις γραμματίων στελλομένας αἰτήσεις. Ἀλλ' ὑπέμεινε καρτερικῶς μέχρι τέλους καὶ μετὰ τὴν διττὴν ταύτην θύελλαν ἐξῆλθεν ἰσχυροτέρα ἢ πρότερον.

Σήμερον τὸ πελώριον τοῦτο κατάστημα εἶναι σωρὸς οἰκοδομῶν ἀτελείωτος. Εἶναι, καθόσον ἀφορᾷ τὸ σχέδιον, μία ἀπομίμησις τοῦ ἐν Τίβολι ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης. Αἱ πολυάριθμοι καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ καταστήματος στήλαι φέρουσι πάσης σχεδὸν ἀρχιτεκτονικῆς ῥυθμόν, ἢ δὲ πρόσοψις ποικίλας ἀλληγορίας καὶ ἐμβλήματα. Ὁ Γάγγης, ὁ Τάμεσις, οἱ εἰς τὴν ἀπειρον ταύτην λεκάνην τὰ πλούτη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας χύνοντες δύο μεγάλοι ποταμοί, εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, ἀλληγορικῶς εἰκονισμένοι. Ἐν γένει δὲ τὸ κτίριον ἐκφράζει τὸ μεγαλεῖον καὶ ἐπιβάλλει καὶ μακρόθεν εἰ-

δός τι θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Ἐκ δὲ τῆς πέριξ τοῦ καταστήματος κινήσεως καὶ ζωῆς, ὁ κατὰ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὸ Λονδῖνον οἴκοθεν ἐννοεῖ ὅτι πρὸς μέγα τι καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν συνήθων πλησιάζει. Ἄν τῶντι τὸ Λονδῖνον συγκεντρώνει ἐν αὐτῷ, ὑπὸ ἐμπορικὴν ἐννοεῖται ἔποψιν, τοῦ κόσμου ὅλου τὴν ζωὴν, ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας περικλείει τὴν τοῦ Λονδῖνου ἐν αὐτῇ. « Ὁ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο φθάνων ξένος, λέγει ὁ Esquiros » ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς τραπέζης τῆς Ἀγγλίας πραγματεία, (*) ὥς ἀ- » ναβῇ πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ἐνὸς λεωφορείου. Ἐν πρώτοις δὲν » βλέπει εἰμὴ ἄνδρας, γυναῖκας ὀλιγίστας καὶ ταύτας ἐξ ἐκείνων τὰς ὁ- » ποίας προσελκύει τοῦ χρυσοῦ ἡ ἀντανάκλασις, ὅπως τὸ φῶς τοὺς σκνί- » πας. Καὶ αἱ φυσιογνωμίαι δὲ ἀλλάσσουσι σχεδόν. Οἱ διαβαίνοντες δια- » κρίνονται ἐκ τοῦ ἐσπευσμένου καὶ ἐπησχολημένου βήματος αὐτῶν, ἐκ » τοῦ σοβαροῦ ἥθους καὶ τοῦ ἀνησύχου ἐκείνου χαρακτῆρος τοῦ ἐπωάζον- » τος τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, ἐτοίμους νὰ ἐξέλθωσιν εἰς φῶς. Ἀκόμῃ » ἐν βῆμα καὶ εὐρίσκεισαι τῶντι ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου τοῦ ἀργυ- » ρίου. (World of money)».

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἔξωθεν τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Ἑρμοῦ ἀνάκτορα. Καίτοι δὲ εὐρύς καὶ ποικίλος ὁ κύκλος τῶν ἐν αὐτοῖς περαιουμένων ἔργων, τρεῖς μολταῦτα εἶναι οἱ ἐξέχοντες τοῦ μεγάλου δένδρου κλάδοι. Ὁ Κυβερνητικὸς λεγόμενος, —management of the national debt—ἐν ᾧ τελεῖται πᾶσα τῆς κυβερνήσεως ἐργασία. Ὁ κλάδος τῆς ἐκδόσεως τῶν χαρτονομισμάτων—issue of bank notes—καὶ ὁ τῆς προεξοφλήσεως συναλλαγμάτων καὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐμπορευμάτων δανείων,—public and private banking. Μία συνοπτικὴ ἀνάλυσις ἑκάστου τῶν κλάδων τούτων, ἰδίως δὲ τῶν δύο πρώτων, θέλει δώσει τῷ ἀναγνώστῃ πληρεστέραν ἰδέαν τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ μηχανισμοῦ ὅστις, ἀνευ ὑπερβολῆς, ἀποτελεῖ κυβερνεῖον ὁλόκληρον.

Ὅπως ἀνωτέρω ἐρρέθη, ἐν Ἀγγλίᾳ μόνῃ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ὅλων τῆς Εὐρώπης, ἡ χεὶρ τῆς Κυβερνήσεως, συνάζουσα ἢ πληρώνουσα, οὐδαμοῦ φαίνεται. Τὰ πάντα διὰ τῆς τραπέζης αὐτῆς ἐνεργοῦνται καὶ ὁ ἐλάχιστος τῇ κυβερνήσει ἀνήκων ὁβολός, ἀδιάφορον ἐκ ποίας ἄκρας τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου ἀνεχώρησε, πρὸς τὸ μέγα κατάστημα θέλει διευθυνθῇ. Ὅπως δὲ ἐνεργηθῇ μετὰ τῆς ἰδιαζούσης προπάντων τοῖς Βρετανοῖς ταχύτητος καὶ ἀκριβείας ἢ ὑπηρεσία αὕτη, ἕκαστος ἐννοεῖ τὴν σπουδαιότητα τοῦ κλάδου τούτου, περιλαμβάνοντος σχεδὸν τὴν ἐργασίαν πολλῶν ὁμοῦ ἐν Εὐρώπῃ τραπεζῶν. Μόνον ἡ αἵθουσα ἐν τῇ ὁποίᾳ δις τοῦ ἔτους πληρώνονται οἱ τόκοι τοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἀγγλίας, ἀριθμεῖ τριακοσίους πεντήκοντα περίπου ὑπαλλήλους. Ἐὰν ἐνθυμηθῇ τις ὅτι τὸ χρέος τοῦτο ἀναβαίνει εἰς 780,119,722 λιρῶν στερλινῶν, καὶ ὅτι ὀκτῶ περίπου ἑκατομμύρια λιρῶν θὰ πληρωθῶσι τόκοι καθ' ἑξαμηνίαν τοῖς κατόχοις αὐτοῦ, ὅτι δὲ τῶν κατόχων τούτων ὁ ἀριθμὸς φθάνει τὰς 270,000 περίπου, θέλει λάβει ἀμυδράν ἰδέαν τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ αἰθούσῃ δις τοῦ ἔτους τελουμένης

(*) L'Angleterre et la vie Anglaise.

πανηγύρεως. Διότι διὰ τοὺς Ἀγγλοὺς, πλέον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἐννοήσαντας τοῦ μετάλλου τὴν ποίησιν καὶ αἴσθημα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ νόμισμα δόντας, ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶναι ἀληθῆς τῶν πανηγυρίων. Φθάνει, — καὶ φθάνουν συνήθως τότε περὶ τὰς δέκα χιλιάδας ἀτόμων καθ' ἑκάστην, — ὁ εὐδαίμων τοῦ κράτους πιστωτής, ὁ *rentier* ἐν ἄλλαις λέξεσι. Οἱ τοιοῦτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνήκουσιν εἰς τὴν μέσσην τάξιν, εἰς τὴν τάξιν τῶν μικρῶν ἀστών, — *la petite bourgeoisie*, — ὅπως τοὺς ὀνομάζουσιν οἱ Γαλάται. Διακρίνονται ἐν γένει ἐκ τοῦ σοβαροῦ ἥθους αὐτῶν, ἐκ τῆς ἀφελοῦς ἐνδυμασίας καὶ τῶν λίαν περιεσκεμμένων τρόπων των. Αἱ γυναῖκες εἶναι τοῦλάχιστον ἴσαι τὸν ἀριθμὸν πρὸς τοὺς ἀνδρας, αἱ δὲ μελαναὶ ἐσθῆτες ἀναγγέλλουσι χήρας τὰς πλείστας ἐξ αὐτῶν. Αἱ ῥαδινὰ ἔτι χρώματα φέρουσαι παρειαὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν προδίδουσι τὴν ἐπιθυμίαν ἢ καὶ ἀνάγκην παρηγορητοῦ τινος, ἀφοῦ καὶ ἡ κοινωνικὴ θέσις αὐτῶν εἶναι ἀξιόλογον πρὸς τοῦτο συστατικόν. Πολλὰί γραῖαι, αἵτινες ἄλλως τε ὑπερτεροῦσι τὸν ἀριθμὸν, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τι κοράσιον, — ἴσως ἵνα καὶ τοῦτο συμμεθέξῃ τῆς εὐφροσύνης στιγμῆς.

Φθάνει λοιπὸν ὁ ἔχων νὰ λάβῃ τὸν τόκον ἢ τὸ μέρος. Εἰσέρχεται ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι μὲ μελάνην μέλαιναν ζωηρῶς εἰκονισμένα ὅλα τοῦ ἀλφαβήτου τὰ γράμματα. Τὸ εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα ἀντιστοιχοῦν γράμμα τὸν ὁδηγεῖ πάραυτα πρὸς τοῖου ὑπαλλήλου ἢ γραμματέως (*Clerk*) χώρισμα ὀφείλει ν' ἀπευθυνθῇ. Ἐκεῖ φθὰς λέγει τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὁ γραμματεὺς ἀνοίγει τὸ βιβλίον καὶ μετὰ θαυμασίας εὐκολίας εὕρισκει ἀμέσως τὸ ὄνομα καὶ τὸν λογαριασμὸν, ἑτοιμα ἤδη, τοῦ πιστωτοῦ. Δίδει οὕτως τὴν ὑπογραφήν του καὶ λαμβάνει τὴν πρὸς πληρωμὴν ἐπιταγὴν (*cheque*). Ἐφοδιασμένος δὲ μὲ τὸ πολύτιμον ἔγγραφον μεταβαίνει εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν, *Rolonda* καλουμένην ὡς ἐκ τοῦ κυκλοειδοῦς αὐτῆς σχήματος καὶ πεντήκοντα ἑτέρους ὑπαλλήλους περιλαμβάνουσιν, καὶ ἐκεῖ πληρώνεται. Πληρωθεὶς, ἀποσύρεται συνήθως εἰς γωνίαν τινα τῆς αἰθούσης ἵνα κρύψῃ ἐν ἀρμοδίῳ τόπῳ τοῦ φορέματος ὅ,τι ἔλαβε. Διότι καὶ ἐνταῦθα, — τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει; — ἐντὸς τοῦ καταστήματος τούτου ὅπου καὶ ὁ φιλάργυρος τοῦ Μολιέρου ἤθελεν ἀφόβως ἀφίσει ἄνευ κλειθροῦ τοὺς θησαυροὺς του, οἱ ἱππῶται τῆς βιομηχανίας δὲν ἐλλείπουσι. Τούτου ἕνεκεν ἀστυνομικοὶ κλητῆρες μετεμφισμένοι περιφέρονται ἐντὸς τῆς αἰθούσης. Πλείστοι ὅσοι τῶν δις τοῦ ἔτους εὐχαρίστως ὑποβαλλομένων εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἔρχονται ἐκ τῶν ἀπωτέρων τῆς Ἀγγλίας ἄκρων. Ὑπάρχουσι δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ πολλοὶ φιλάσθενοι, παραλυτικοί, χωλοὶ, ἀνάπηροι, ὑπέργηροι, τοῦ Ἄδου τὰς πύλας κρούοντες. Ὅταν τοὺς βλέπῃ τις οὕτω ἀθρόους συρρέοντας, λέγει ὁ *Esquiro*, ἐνθυμεῖται τὰς θαυματουργοὺς ἐκεῖνας τῶν ἀρχαίων παρεκκλησιῶν ἱματικὰς κολυμβήθρας. Ἄν τῶντι ὁ λουτὴρ οὗτος τοῦ χρυσοῦ δὲν θεραπεύῃ ἐξ ὁλοκλήρου αὐτοὺς, τοὺς βοηθεῖ τοῦλάχιστον ὅπως ὑποφέρωσιν ἐλαφρυτέρας τοῦ βίου τὰς ἀλγηδόνας.

Ἐκατὸν ἐννενήκοντα χιλιάδες λιρῶν πληρώνονται κατ' ἔτος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῇ τραπεζῇ δι' ἀμοιβὴν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης. Ὅπως δ' ἐρρέθη ἀνωτέρω, φόροι, τελωνιακὰ δικαιώματα, τέλη χαρτοσήμου, γραμμα-

τόσημα, — τὰ πάντα παρὰ τῆς τραπέζης συνάζονται. Ὅλη ἄλλως τε αὕτη ἢ διὰ τὴν κυβέρνησιν τελουμένη ὑπηρεσία ἐνεργεῖται διὰ τῆς μεγαλητέρας ταχύτητος καὶ ἀπλότητος. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι οἱ Ἄγγλοι παρὰ πᾶν ἄλλο ἐν Εὐρώπῃ ἔθνος κατέχουσι τὸ μέγα πλεονέκτημα τοῦ ἀπλοποιεῖν πᾶσαν ὑπόθεσιν καὶ συντέμνειν τὸν χρόνον, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Καὶ ὅμως τὸ καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα διὰ λογαριασμὸν τῆς κυβερνήσεως εἰσπραττόμενον παρὰ τῆς τραπέζης ποσὸν ὑπερβαίνει πολλάκις τὸ ἐν ἑκατομμύριον λιρῶν κατὰ μέσον δὲ ὅρον, ποτὲ δὲν εἶναι ὑποδεέστερον τοῦ ποσοῦ τούτου. Ὑπάρχουσιν ἐντὸς τοῦ καταστήματος, ἐν εἶδει βιβλιοθήκης, stock office-library, αἰθουσαι μεγάλαι, μία χωριστὴ πενταόρωφος οἰκοδομὴ, μὲ φάτνωμα θέλιονον κεκαλυμμένη καὶ διὰ μόνου αὐτοῦ δεχομένη τὸ ἐν αὐτῇ χυνόμενον φῶς· ὅλαι αἱ αἰθουσαι αὗται περιέχουσιν εἰς βίβλους κομψῶς δεδεμένους τοὺς ἀπὸ τῆς 23 Αὐγούστου 1694, ἡμέρας τῆς συστάσεως τῆς τραπέζης λογαριασμοὺς αὐτῆς μετὰ τῆς κυβερνήσεως, — εἰσπράξεις καὶ πληρωμάς. Ὁ Esquiro, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸ κατάστημα, ὑπολογίζει εἰς ἑκατὸν χιλιάδας τόμων τὸ ἐν τῇ περιέργῳ ταύτῃ βιβλιοθήκῃ περιεχόμενον ποσόν. Οἱ Ἄγγλοι τηροῦσι μὲ θρησκευτικὴν ἀληθῶς εὐλάβειαν ὅλα τὰ ἀρχεῖα ταῦτα τοῦ ἐθνικοῦ χρέους αὐτῶν. Διὸ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ δριμυτέρου ἐν χειμῶνι ψύχους οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ ἀναφθῇ πῦρ εἰς τὸ χωριστὸν τοῦτο μέρος τοῦ καταστήματος.

Τοιοῦτον ἄλλως τε μέτρον ὑπάρχει καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα δωμάτια τῆς τραπέζης, ὅπου προπαρασκευάζεται τὸ χαρτονόμισμα. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ δωμάτια ἢ αἰθουσαι μᾶλλον μεγάλαι, κεχωρισμένα ἀλλήλων, συνδέονται οὐχ ἥττον διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἀπὸ τῆς πρώτης τυπώσεως τοῦ χάρτου ἀρχομένης καὶ καταληγούσας εἰς τὴν αἰθουσαν ὅπου τὸ χαρτονόμισμα, ἑτοιμον καθ' ὅλα, παραδίδεται εἰς τὸ κοινόν. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας χαίρει, ὡς γνωστὸν, τὸ προνόμιον τοῦ ἐκδίδειν μέχρι 14,500,000 λιρῶν χαρτονόμισμα, ἀπὸ 5, τοῦ ἐλαχίστου ποσοῦ, μέχρι 1000, τοῦ ἀνωτέρου, λιρῶν ἀξίας, τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο εἶναι ἐγγυημένον, 1ον ὑπὸ τῶν 11,000,000 λιρῶν τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει τῇ τραπέζῃ, δάνεια κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συναφθέντα καὶ 2ον ὑπὸ τῶν λεγομένων οἰκονομικῶν γραμματίων — exchequer bills — καὶ ἄλλων ἀξιοχρέων ἐγγυήσεων. Ἄν δὲ ποτε θελήσῃ νὰ ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τοῦτο, ὀφείλει προηγουμένως νὰ παρακαταθέσῃ χρυσὸν ἴσης ἀξίας, ἐντὸς αὐτῶν τῶν ἰδίων κιβωτίων τῆς ὑπάρχοντα. Πρὸ τοῦ 1844 ἡ Τράπεζα εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν μέχρι ἀορίστου ποσοῦ χαρτονόμισμα. Τότε εἰς ἔξοχος νοῦς, ὁ Ροβέρτος Πήλ, οἰκονομολόγος ἄριστος, κατιδὼν τὸ πλημμελὲς συστήματος τοιούτου καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐνδεχομένας καταχρήσεις, ὥρισε δι' ἐκάστην τράπεζαν τὸ ποσόν. Διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας τὸ εἶχεν ὀρίσει εἰς 14,000,000. — λιρῶν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν χαρτονόμισμα δὲν εἶναι μιᾶς μόνης τραπέζης, τῆς Τραπέζης τῆς Ἀγγλίας ἐννοεῖται, ἀποκλειστικόν προνόμιον. Ἐκάστη τῶν ἄλλων τραπεζῶν, τῶν πρὸ τοῦ 1844 μολαταῦτα συστήθεισων, ἐπίσης δύναται, ἀφοῦ προηγουμένως παρέξῃ τὰς πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενας πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐγγυήσεις, νὰ ἐκδώσῃ χαρτονόμισμα

καὶ αὕτη. Ἐὰν βραδύτερον πτωχεύσῃ, τὸ παραχωρηθὲν αὐτῇ πρὸς ἐκδόσιν χαρτονομίσματος μέχρι ποσοῦ ὠρισμένου δικαίωμα περιέρχεται τῇ μεγάλῃ τραπέζῃ, τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἀγγλίας. Ἐντεῦθεν τὸ περιπλέον τῶν δεκατεσσάρων ἐκτομμυρίων ποσὸν τῶν 500,000 λιρῶν, — ἐκ πτωχεύσεως ἄλλων τραπεζῶν τουτέστι. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας πληρώνει κατ' ἔτος 120,000 λιρῶν τῇ Κυβερνήσει διὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἐκδίδειν χαρτονόμισμα. Ἐάν τις ἐξ ἄλλου ὑπολογίσῃ εἰς ἴσον περίπου ποσὸν τὴν ἐκ τοῦ χαρτονομίσματος ὠφέλειαν τῆς τραπέζης, δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς ἀληθείας. Ποία λοιπὸν ἡ δι' αὐτὴν ὠφέλεια, ἀφοῦ ὅ,τι ἐξ αὐτοῦ εἰσπράττει, τὸ πληρώνει περίπου τῇ κυβερνήσει; Ἡ εὐκολία τὴν ὁποίαν προσφέρει πρὸς τὰς μεγάλας πληρωμὰς καὶ ἡ οἰκονομία τῆς δαπάνης τοῦ νὰ μεταβάλλωσι τὸν χρυσὸν εἰς νόμισμα, τὸ Coining λεγόμενον παρὰ τῶν Ἀγγλῶν. Προσθέσατε εἰς ταῦτα καὶ ὅτι ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ἀργυρὸς χάνει, εἰς νόμισμα μεταβαλλόμενος, 1.0[0] ἐκ τῆς προστρίψεως εἰς ἑνὸς τετάρτου τοῦ αἰῶνος διάστημα, ἐνῶ τὸ χαρτονόμισμα εἰς τοιαύτην ἀπώλειαν δὲν υποβάλλεται.

Αἱ δὲ αἰθουσαι αὗται ὅπου προπαρασκευάζεται τὸ χαρτονόμισμα εἶναι ἐξ τῶν ἀριθμῶν. Αἰθούσας εἶπον, καίτοι ἡ κυριολεξία δὲν εἶναι ἴσως πολὺ ἀκριβής· διότι εἶναι ὀροφαὶ ὀλόκληραι διὰ κλίμακος ἐνούμεναι καὶ πολλὰ δωμάτια περιλαμβάνουσιν. Ἐν πρώτοις τὸ τυπογραφεῖον (printing office). Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι ἐνταῦθα τυποῦνται μόνον τὰ χαρτονόμισμα. Ὅλα τὰ βιβλία λογαριασμῶν, καὶ τῆς Κεντρικῆς Διευθύνσεως καὶ τῶν Πρακτορείων, ἐν τῷ τυπογραφείῳ τούτῳ προπαρασκευάζονται. Εἶναι μία μεγάλη αἶθουσα ἐν τῇ ὁποίᾳ ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδια ἐργάζονται. Παρὰ δὲ τὸν ἀξιόλογον ἐργατικὸν τοῦτον κόσμον ὑπάρχουσι καὶ ἀτμομηχαναὶ πολλαὶ χαρακώνουσαι, κόπτουσαι καὶ τυπώνουσαι χιλιάδας φύλλων χάρτου, μὲ θαυμασίαν ταχύτητα καὶ ἀκρίβειαν. Μὴ δὲν εἶναι ἄνθρωποι καὶ οὗτοι, πλέον παρ' ἄνθρωποι μάλιστα, ἀφοῦ ἐκάστη αὐτῶν σύγκεντρώνει ἐν αὐτῇ πολλῶν ὁμοῦ ἀνθρώπων τὸ πνεῦμα; Μία αὐτῶν φαίνεται ἔχουσα παράδοξον καὶ πλατωνικόν, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τὸν χάρτην ἔρωτα. Εἰς ἕκαστον αὐτῆς κίνημα φιλεῖ μίαν τῶν ἄκρων γωνιῶν τοῦ φύλλου, τῶν δὲ φιλημάτων τούτων ἕκαστον ἀφίνει καὶ σημεῖον ἀνεξίτηλον. Εἶναι τὸ λεγόμενον, τῶν προσόδων βιβλίον, transfer book of stocks, οὐδεμία δὲ χεὶρ, μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν ταύτην δύναται νὰ ἀποσπάσῃ ἐν φύλλον. Ἀναβαίνει τις κατόπιν διὰ μακρᾶς κλίμακος εἰς αἶθουσαν μὲ ὀροφὴν σιδηρὰν τοῦς δὲ τοίχους πλήρεις ξυλίνων χαρτοθηκῶν. Ἐνταῦθα εἶναι τὸ μέρος ὅπου σωρεύεται ὁ χάρτης ὁ προωρισμένος διὰ τὰ χαρτονομίσματα, bank-note paper store. Δίκτην ἡγεμόνος ἢ αἰχμαλώτου τινος, διότι καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος ἔχουσι φρουρῶν χρεῖαν, ἡ αἶθουσα ἐν ἣ ἡ πρὸς ὥραν μένει ὁ μέλλων οὗτος βασιλεὺς περικυκλοῦται ἀπὸ κιγκλίδας σιδηρᾶς καὶ θύρας ὁμοίας διὰ διπλῶν κλειθρῶν πεφραγμένας. Ἐντὸς τῶν ἀπείρων ἐκεῖνων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως χρυσοῦ ἀνακτόρων εἶναι καὶ τοῦτο ἐν μικρὸν ἀνάκτορον, ἄλλου εἶδους Μεγαλειότητα ξενίζον.

Ἐνταῦθα, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὸ μέγα τοῦ κόσμου ταξίδειον, μένει ὁ ἀναξ ἐπὶ τινὰς μῆνας ἀναπαυόμενος. Ἐρχεται κατόπιν ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ὁ τέως ἀσημας χάρτης ἀρχίζει νὰ περιβάλλεται ἀξίαν. Εἰδοποιεῖ ὁ πρῶτος ταμίας, chief cashier, τὸν διευθυντὴν τοῦ τυπογραφείου, ὅπως ἀρχίσῃ ἀμέσως τὴν ἐκτύπωσιν. Ἡ πρώτη τοῦ χαρτονομίσματος ἐκτύπωσις, — διότι τυποῦται δὶς —, μήτε ἡμερομηνίαν φέρει, μήτε ἀριθμὸν, μήτε ὑπογραφὴν, εἶναι ἀπλοῦν τι ἱχνογράφημα ἐν εἴδει σκελετοῦ, skeleton, ὅπως τὸ ὀνομάζουσιν οἱ Ἀγγλοὶ ἡ δευτέρα τελειοποιεῖ τὸ ἔργον. Τεσσαράκοντα χιλιάδες χαρτονομισμάτων ἐκτυποῦνται οὕτω καθ' ἐκάστην, μία δὲ περίεργος ἀντίθεσις εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἀπείρῳ ταύτῃ αἰθούσῃ, τὴν printing room καλουμένην, ὅπου ὁ κατ' ἐπιφάνειαν οὗτος πλοῦτος περιβάλλεται τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ζωῆς, αἱ τὸν πλοῦτον αὐτὸν παράγουσαι καὶ προπαρασκευάζουσαι χεῖρες εἶναι τῆς πενίας τέχνα. Ἐργάται ἐκ τῶν κατωτάτων τοῦ Λονδίνου τάξεων μεταξὺ τῶν ὁποίων τινες λαμβάνουσιν ἐν μόνον σελήνιον καθ' ἐκάστην μισθόν, χύνοντες τεσσαράκοντα χιλιάδας χαρτονομισμάτων, πέντε, δέκα, εἴκοσι, πενήκοντα, ἑκατὸν, χιλίων πολλάκις λιρῶν εἰς τοῦ κόσμου τὸ ἀχανὲς πέλαγος, — τί τολμηρὰ πρὸς τὸν πλοῦτον εἰρωνεῖα! Ἡ τελευταία αὕτη ἐργασία, ἡ ἀρίθμησις, τακτοποίησις τῆς ἡμερομηνίας καὶ ὑπογραφῆς, δὲν γίνεται ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην ἐκτύπωσιν. Ὁ χάρτης μένει ἐπὶ ἀρκετοὺς πολλάκις μῆνας καὶ μετὰ τὴν πρώτην προπαρασκευὴν, χαρτονόμισμα μὲ ἱχνογραφίαν ἀπλὴν, ἕωσοῦ δευτέρα τοῦ ἀρχιταμίου διαταγὴ ὀρίσῃ τὸ τελειοποιησόμενον ποσόν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς τραπέζης. Εἰς δέματα τότε ἑκατοστύων τιθέμενον, διανέμεται τῷ κοινῷ, ἡ δι' ἀλλαγῆς χρυσοῦ ἡ διὰ συναλλαγματικῶν πληρωμῆς. Οἱ τραπεζίται εἶναι συνήθως οἱ πρῶτοι ὑποδεχόμενοι τὸν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ κόσμου ἐξερχόμενον ἐπίσημον ὁδοιπόρον.

Ποῦ ἤδη διευθύνονται οἱ μέλλοντες οὗτοι τῆς ὑψηλίου μονάρχαι συγχρόνως καὶ ὑπηρεταί, οἱ ἄφωνοι τοῦ πλούτου καὶ πολλάκις τῶν ψυχικῶν συγκινήσεων ἐκάστου μάρτυρες; Τίς δύναται νὰ προείπῃ τὸ μέλλον ὁρμολόγιον τῶν πρὶν μὲν ἀσήμων τεμαχίων χάρτου, νεύρων δὲ τῆς ζωῆς τοῦ λοιποῦ, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ τὴν ζωὴν ἐμφυσήσασα αὐτοῖς χεὶρ τὰ σκορπίσῃ εἰς τὰ τέσσαρα τοῦ ὀρίζοντος σημεῖα; Ἐχουσι καὶ ταῦτα, ὅπως τοὺς ἀνθρώπους, τὰς τύχας των. Τὰ μὲν, καταδικασθέντα ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης, ὅπως καθ' ὅλην τῆς ζωῆς αὐτῶν τὴν διάρκειαν χρησιμεύωσιν εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειπῶς ἐχόντων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, διανύουσιν, ἀεικίνητα, κεκμηκότα καὶ ἀπηυδησμένα, τὸ μακρὸν ἢ βραχὺ τοῦ βίου στάδιον, ἕωσοῦ, μὲ τὴν ῥάχην πλήρη ὑπογραφῶν, ἐπανερχονται ὁθεν ἐξῆλθον, ὅπου τότε καταλήγει καὶ ἡ εἰμαρμένη των, διότι, διαταγὴ τοῦ διευθυντοῦ, παραδίδονται ἀμέσως εἰς τὸ πῦρ. Δὲν ὁμοιάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοὺς ὁποίους Μοῖρα ἀδυσώπητος ἔρριψεν εἰς τὸ παθητικὸν τῆς κοινωνίας μέρος, οἵτινες, αἰωνίως σπεύροντες χωρὶς ποτε νὰ θερίσωσι, κενοῦσι μέχρι πυθμένος τῶν πικριῶν τὸ ποτήριον, καὶ τῶν ὁποίων ὁ βίος ὁλόκληρος εἶναι σειρὰ ἀτελείωτος δυσθύμου τύχης ἰδιοτροπιῶν; Ὅπως ἐκεῖνα, τὸ πολύμοχθον αὐτῶν

στάδιον περαινόντα, ἔχουσι τὴν ῥάχιν κάμπτουςαν ἐκ τῶν ὑπογραφῶν τὰς ὁποίας ἔθεσαν ἐπ' αὐτῶν αἱ χεῖρες ὧν ταῦτα ὑπηρετήσαν, — εἰσέρχονται καὶ οὗτοι εἰς τὴν αἰώνιον τοῦ τάφου νύκτα κυρτοὶ ἐκ τοῦ βάρους τῶν περιπετειῶν τῆς ζωῆς, ἰδίως δ' ἐξ ὧν ἔπαθον καὶ ἀπῆντησάν ἐκ μέρους ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὑπηρετήσαν καὶ ὠρέλησαν. Ἀλλὰ ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἰς ῥεῦμα εὐτυχές ῥιφθέντα καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ χειρῶν εὐπορουσῶν ὑποδεχθέντα, ἔχουσι τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς κυρίους των τύχην, ἐκτὸς ἀνέκτινοι τοῖς μεταδίδωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐδαιμονίαν. Καὶ ἀναπαύονται μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς των ἥρεμα καὶ εὐτυχῇ ἐντὸς τοῦ κιβωτίου τοῦ κυρίου των, ὁμοιάζοντα, ἐννοεῖται, τοὺς εὐδαίμονας ἐκείνους θνητοὺς οἵτινες διανύουσιν ἥρεμον καὶ ἀνέφελον τὸ δι' ἄλλους πολυτάραχον καὶ πόλεμον τῆς ζωῆς στάδιον. Τινὰ τούτων, οὔρεα σκιόεντα καὶ ἠχέεσαν θάλασσαν, πόλεις καὶ χωρία, πελάγη καὶ ὠκεανοὺς διαπερῶντα, φθάνουσιν εἰς τὴν ἄλλην τοῦ κόσμου ἐσχατιάν, ἢ εἰσδύουσιν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς γῆς, ἐνῶ ἄλλα δὲν ἐξέρχονται τοῦ Λονδίνου αὐτοῦ. Ἐν γένει δὲ εἰσέρχονται ἅπαντα καὶ μιγνύονται εἰς ὅλας τοῦ βίου τὰς ἐνεργείας, καὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ὑπηρεταί, ὅτε μὲν κακούργου ψυχῆς τροφή, ἄλλοτε δ' εὐγενοῦς καρδίας ἀγαθοεργὰ μέσα.

Ἀλλὰ πάλιν ἔχουσιν ἄλλου εἶδους τύχην, παράδοξον ἀληθῶς. Αἱ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ κόσμου διανείμασαι αὐτὰ χεῖρες δὲν ἐδύναντο ποτὲ νὰ προῖδωσι τὸν τελικὸν αὐτῶν προορισμόν, μήτε εἰς ὃ, τι ἤθελαν χρησιμεύσει. Ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς τῆς *Angleterre et la vie Anglaise*, εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλως τε ὀφείλω καὶ πολλὰς τῶν ἐνταῦθα διδομένων πληροφοριῶν ἀναφέρει δύο περίεργα τοιούτου εἶδους ἀνέκδοτα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Ἀγγλὸς ὁδοιπὸρος διερχόμενος τὰς εὐφόρους τῆς Herefordshire πεδιάδας ἐπλάνηθη τοῦ ὁρόμου αὐτοῦ, ἰδὼν δὲ πενιχρὰν καλύβην, διηύθυνε τὸν ἵππον τοῦ πρὸς αὐτήν. Ἐξῆς ἐκεῖ ἀνθρώπινον ζεῦγος, δύο τοῦλάχιστον αἰῶνας ὁμοῦ ἀποτελοῦν, μήτε ν' ἀναγνώσῃ μήτε νὰ γράψῃ γνωρίζον. Ὁ ὁδοιπὸρος βλέπει ἐπὶ τοῦ τεθραυσμένου ὕψους ἑνὸς τῶν παραθύρων χαρτονόμισμα εἰκοσι λιρῶν, ἐκεῖ τεθὲν ὅπως ἐμποδίζει τοῦ ἀνέμου τὴν εἰσόδον. Ἐννοεῖ ἕκαστος τὴν χαρὰν τοῦ ἑκατοντούτιδος ζεύγους, μαθόντος παρὰ τοῦ ξένου ὅτι ἦσαν κάτοχοι περιουσίας τὴν ὁποίαν δὲν ἐγίνωσκον! Ἄλλος πάλιν, ἐν Λιβερπούλ ἔμπορος, ἀνέγνωσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους χαρτονομίσματος ὃ λιρῶν, περιελθόντος εἰς χεῖράς του. « Ἄν τὸ » χαρτίον τοῦτο πέσῃ ποτε εἰς χεῖρας τοῦ ἐν Longhill Γζῶν Δὴν, ὡς μάθῃ » ὅτι ὁ ἀδελφός του Ἀνδρέας εἶναι αἰχμάλωτος εἰς Ἀλγέριον. » Τὸ πρᾶγμα ἐδημοσιεύθη διὰ τῶν ἐφημερίδων, ἡ δὲ εἰδήσις ἔφθασε βαθμηδὸν μέχρι τῆς ἐν Longhill οἰκογενείας τοῦ αἰχμαλώτου.

Ζῶσιν ὀλίγας ἡμέρας ἢ χρόνους μακροὺς, ὅπως δώξῃ τῇ ἰδίᾳ ἑκάστου εἰμαρμένη, ἅμα δ' ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ κεντρικὸν τῆς τραπέζης κατὰστημα, ἐκμετρῶσι τὸ ζῆν. Ὑπάρχουσι παραδείγματα βίου βραχυτάτου — χαρτονομίσματα ἐπανελθόντα εἰς τὴν τράπεζαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρῶτον ἐξῆλθον αὐτῆς. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης παραδείγματα σπανίως μακροβιότητος.

Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Τραπεζῆς διατηρεῖται, περιέργου ἀρχαιότητος χάριν, χαρτονόμισμα ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1724, καὶ μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ σχεδὸν αἰῶνα, τὴν 20 Ἰουλίου 1860, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πηγὴν τοῦ. Τοιαῦται πλήν ἐξαιρέσεις εἶναι σπανιώταται. Ὁ βίος ἐκάστου χαρτονομίσματος εἶναι συνήθως βραχύς, ὅπερ ἄλλως τε φυσικώτατον. Διότι τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἀπλὴ ἐκτελέσεως ὑπόσχεσις; τοιαύτη δὲ οὖσα, πρὸς τί ἄλλο δύναται νὰ τείνη ἢ πρὸς τὴν πραγματοποίησίν της; Ἐννοεῖται ὅτι ἐπανερχομένη εἰς τὸ κεντρικὸν κατὰστήμα δὲν ἐπαναβλέπει πλέον τὸ φῶς. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔζησε. Ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ καταστήματος μεγάλη ἀρχαία αἶθουσα, ἑκατὸν ὑπαλλήλους περιλαμβάνουσα. Εἰς αὐτοὺς παραδίδονται ὅλα τὰ ἐπιστρέφοντα χαρτονομίσματα, μὲ χρυσόν, ἄργυρον ἢ νέα χαρτονομίσματα ἀνταλλασσόμενα, ὡς ἂν στέλλονται ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ ὡς ἂν ἐκ μέρους τῶν τραπεζιτῶν, καταχωριζόμενα εἰς πίστιν τοῦ λογαριασμοῦ των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἑκάστην ἐπανερχομένων τούτων ὁδοιπόρων διακυμαίνεται κατὰ μέσον ὅρον μεταξὺ τῶν 50 καὶ 55,000, — ἀξίας δὲ ἀπὸ 2 μέχρι 2,500,000, — λιρῶν. Ἐννοεῖται ὅτι, πρὶν ἐξαργυρωθῶσιν, ὑποβάλλονται εἰς ἔλεγχον, ἱκανὴν ὥραν συνήθως ἀπαιτοῦντα, ἥ δὲ ἀκρίβεια μεθ' ἧς ἡ ἐργασία αὕτη ἐνεργεῖται ἐξηγεῖ καὶ τὸν σχετικῶς μέγαν ἀριθμὸν τῶν εἰς αὐτὴν εἰδικῶς ἀφιερωμένων ὑπαλλήλων. Ἐχρυσὶ τοσαύτην ἱκανότητά τινες ἐξ αὐτῶν περὶ τὸ διακρίνειν τὰ κίβδηλα τῶν μὴ τοιούτων, ὥστε καὶ μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀπλῶς μόνον θίγοντες πᾶν χαρτονόμισμα, τὸ διακρίνουσι. Ἀφοῦ δὲ διέλθωσιν ὅλας τὰς μακρὰς ταύτας δοκιμασίας, ἀφοῦ διαλεχθῶσι, ταχθῶσι καθ' ἡμερομηνίαν καὶ ἀξίαν καὶ τεθῶσιν εἰς δέματα χωριστὰ ἐκ 300 μέχρι 1500 ἑκάστον, στέλλονται εἰς τὴν βιβλιοθήκην ὅπου ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην φυλάσσονται ἐνδον κίστεων. — Ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τούτῳ ἀναπύονται, ἐνδον δεκαεὶς χιλιάδων τοιούτων τάφων, ὀγδοήκοντα σχεδὸν ἑκατομμύρια νεκρῶν τοιούτων, μοχλῶν τῆς ζωῆς ἄλλοτε, ὡς ἀνάμνησις ἀπλὴ μόνον ὑπάρχοντα.

Παρέρχεται ἡ δεκαετία καὶ ἡ φλόξ ἐξαλείφει καὶ τὴν ἐπιμείναςαν ταύτην μνήμην των. Ἡ εἰς τέφραν μεταβάλλουσα αὐτὰ τελετὴ λαμβάνει χώραν ἐν αὐτῷ τῷ περιβόλῳ τῆς τραπεζῆς, ὑπὸ τὰ ὄμματα οὐ μόνον τῶν ἀνωτέρων τοῦ καταστήματος ὑπαλλήλων, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ. Ἐννοεῖ ἕκαστος τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἡ διεύθυνσις ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν τοῦ κοινοῦ. Ἐννοεῖ δ' ἐξ ἄλλου καὶ διὰ τί ἡ ἐπὶ δέκα ἔτη τήρησις τοῦ νεκροῦ πλέον διὰ τὴν τράπεζαν τούτου κεφαλαίου. Ἐνδέχεται νὰ ζητηθῶσιν ὡς ἀπωλεσθέντα ἢ ὑπεξαιρεθέντα, ὅπως δ' ἐξακριβωθῇ ἡ ἀλήθεια, ἀνάγκη προπάντων ὁ ἀπαιτῶν ν' ἀναφέρῃ καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ χαρτονομίσματος. Ἡ Τράπεζα λαμβάνει σημείωσιν τῶν ἀριθμῶν ὅλων τῶν ἐκάστοτε ἐπιστρεφόμενων χαρτονομισμάτων, διὰ τοῦ μέσου δὲ τούτου δύναται πρὸς τοῖς ἄλλοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὥραν, στιγμὴν, νὰ γινώσκῃ καὶ ὅποιον ποσὸν μένει ἔτι εἰς κυκλοφορίαν. Ὁ ἀριθμὸς ἄλλως τε εἶναι ὁ μόνος τίτλος διὰ τοῦ ἑποίου δύναται τις ν' ἀπαιτήσῃ τὴν πληρωμὴν χαρτονομίσματος ἡμιτερωθέντος ἢ ἄλλως πως βλαθέντος. Ἐν μίᾳ

τῶν μᾶλλον μεμονωμένων ὁδῶν τοῦ Λονδίνου ἔζη τις γέρων, ἐπὶ φιλαργυρία διακρινόμενος. Οὐδὲν μέρος τοῦ οἴκου εὐρίσκων ἀσφαλές ὅπως κρύψη δέσμεν χαρτονομισμάτων ἣν εἶχε λάβει εἰς πληρωμήν, τὰ ἔθεσεν ὑπὸ σωρὸν ξύλων καὶ ξυλανθράκων, παρὰ τὴν καπνοδόχην τεθειμένων, διότι οὐδέποτε, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ δριμυτέρου χειμῶνος, ἀνάπτων πῦρ, ἤθελεν οὐχ ἥττον νὰ φρονῇ ὁ κόσμος τὸ ἐναντίον· ἐντεῦθεν ἡ αἰήποτε καθ' ὅλα προητοιμασμένη ἐστία ὑφ' ἣν ἔθεσε τὰ χαρτονομίσματα. Ποῖος κλέπτης ἐδύνατό ποτε νὰ ὑποπτευθῇ τὴν εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὑπαρξίν θησαυροῦ; Μίαν μολοντοῦτο ἡμέραν ἡ θυγάτηρ του ἐπεθύμησε νὰ φαιδρύνῃ δι' ὀλίγης πυρᾶς τὸ μελαγχολικὸν δωμάτιον· ἐναντίον δὲ τῆς διαταγῆς τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἤναψε φωσφόρον ὅπως μεταδώσῃ τὸ πῦρ εἰς τεμάχιά τινα ἐρημερίδων, ἐπίτηδες τεθέντων ἐπὶ τῶν ξύλων ὑπὸ τοῦ γέροντος. Ἀκούει ὁ γέρων τοῦ πυρείου τὴν προστριβὴν καὶ μανιώδης ὁρμᾷ ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ἦτον ὁμως ἄργα, ὅπως σώσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὰ χαρτονομίσματα· κατακαύσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἔσωσε τεμάχιά τινων ἐξ αὐτῶν, εὐτυχῶς φέροντα ἀκόμη τοὺς ἀριθμούς. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ἡ Τράπεζα τὰ ἐπλήρωσε.

Ἔτερόν τι γεγονός, σχετικὸς παραδοξότερον, ἀποβλέπον τὴν τυχαίαν τοῦ χαρτονομίσματος ἀπώλειαν εἶναι τὸ ἀκόλουθον, παρὰ τοῦ John Francis μνημονευόμενον. Εἰς τῶν διεθυντῶν τῆς Τραπεζῆς ἡγόρασε κατὰ τὸ 1770 ἐξαχικήν τινα ἐπαυλιν ἀντὶ 30,000—λιρῶν, ὀφείλων δὲ νὰ ἐμβάσῃ διὰ τοῦ ταχυδρομείου τὸ ποσὸν αὐτό, ἐζήτησε νὰ τῷ δοθῇ κατ' ἐξαίρεσιν χαρτονόμισμα 30,000 λιρῶν, τόσον ποσὸν παρακαταθέσας εἰς τὴν τράπεζαν. Ἐπανελθὼν οἶκαδε μὲ τὸ πολύτιμον χαρτίον εἰς χεῖρας ἤρχησε νὰ γράφῃ τὴν διὰ τὸ ταχυδρομεῖον ἐπιστολήν, ἀφείς τυχαίως τὸ χαρτονόμισμα ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ἐστίας. Αἰφνης ἡ ὑπηρετρία ἔρχεται νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ ὅτι κάποιος, εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον μένων, τὸν ζητεῖ δι' ὑπόθεσιν ἐπείγουσαν. Ἐξέρχεται, μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἐπιστρέψας εἰς τὸ δωμάτιον δὲν εὐρίσκει τὸ χαρτονόμισμα. Καὶ μολαταῦτα οὐδεὶς εἶχεν εἰσελθεῖ, διότι ἡ μόνη τοῦ δωματίου θύρα συνεκοινῶνει μὲ τὸ παρακείμενον ὅπου εἶχε μεταβῇ. Οὐδένα ἔχων νὰ ὑποπτευθῇ, ὑπωπτεύθη μὴ ῥεύμα ἀέρος τὸ διηύθυνε πρὸς τὴν ἐστίαν, ἀνάπτουσαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Διηγήθη τὸ γεγονός εἰς τοὺς συναδέλφους τοῦ διεθυντᾶς· οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες περὶ τοῦ πράγματος, διότι τὸν ἐγίνωσκον τίμιον ἄνθρωπον, τῷ ἔδωκαν δεύτερον χαρτονόμισμα, ἐννοεῖται ὁμοίας ἀξίας, ἐπὶ γραπτῇ ὁμως ὑποσχέσει νὰ πληρώσῃ τὸ ποσὸν αὐτό, ἐάν ποτε τὸ ἀπωλεσθὲν ἤθελε παρουσιασθῇ. Ὁ διεθυντὴς ἀπεβίωσεν, ἡ περιουσία του διενεμήθη μεταξὺ τῶν κληρονόμων, τριάκοντα δ' ἔτη βραδύτερον ἄγνωστός τις παρουσιάζεται μὲ τὸ ἀπωλεσθὲν χαρτονόμισμα εἰς χεῖρας, ἐξαιτούμενος παρὰ τῆς τραπεζῆς τὴν πληρωμήν. Ἡ Τράπεζα ἐπλήρωσε διότι ὤφειλε νὰ πληρώσῃ· ἄλλως ἤθελεν ἀρνηθῇ τὴν ὑπογραφὴν αὐτῆς. Πληρώσασα μολοντοῦτο, ἐνήγαγε τοὺς κληρονόμους, ἀρνούμενους νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν πληρωμήν. Ἡ παρὰ τοῦ διεθυντοῦ δοθεῖσα ἐγγράφος ὑπόσχεσις δὲν τοὺς ἀπέβλεπε, ἔλεγον, τὸ δὲ δικαστήριον τοὺς ἐδικαίωσε. Πῶς εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὴν ζωὴν τὸ παρὰ τῶν διεθυντῶν ὄλων θεωρηθὲν

ὡς παρανάλωμα τοῦ πυρὸς χαρτονόμισμα; Ἡ οἰκία εἶχε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διευθυντοῦ, πωληθῇ εἰς ἀρχιτέκτονα ὅστις ἀπεφάσισε νὰ τὴν κατεδαφίσῃ καὶ ἀνοικοδομήσῃ. Κατεδαφίζων δ' αὐτὴν εὗρε τὸ χαρτονόμισμα ἐντὸς ραγάδος τῆς καπνοδόχης.

Εἰς λόγος τελευταῖος δι' ὃν ἐθεωρήθη ἀναγκαία ἡ πρὸ τῆς ὀλοτελοῦς καταστροφῆς ἐπὶ δεκαετίαν ταφὴ των εἶναι ὁ τῆς κιβδηλείας. Μ' ὅλην τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ τὰ καθ' ἑκάστην λαμβανόμενα αὐστηρὰ μέτρα, εἰς τὰ ταμεία τῆς Τραπεζῆς παρουσιάζονται καθ' ἡμέραν πλέον τοῦ ἐνὸς ψευδῆ χαρτονομίσματα, μεταξὺ δὲ τῶν πρὸς ἀνακάλυψιν μέσων εἶναι καὶ ἡ παραβολὴ αὐτῶν μετὰ τῶν μὴπω παραδοθέντων εἰς τὸ πῦρ, ἂν συμπέσῃ νὰ ᾔῃαι ἐξ αὐτῶν. Ἡ κιβδηλεία ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον ἄλλοτε ἐν Ἀγγλίᾳ, πολλοὶ δὲ παραχαράκται (forgers) ἐξεμέτρησαν ἐπὶ τῆς ἀγχόνης τὸν ἀτίμως διελθόντα αὐτῶν βίον. Αἰφνης μολοντοῦτο ὁ λαὸς ἐξανέστη κατὰ τῆς ποινῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν εὗρισκεν ὑπὲρ μέτρον αὐστηράν. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι ὅτι τὰ πάντα διέπων γνώμων καὶ τοὺς νόμους αὐτοὺς μεταβάλλουσα. Ὑπὸ ταύτης πιεζόμενος μᾶλλον ὁ Πῆλ καθυπέβαλε τῇ βουλῇ νομοσχέδιον, δεκτὸν γενόμενον κατὰ τὸ 1832 περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἐβλαψε, καθόσον ἀφορᾷ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα, ἡ διὰ μεταρρυθμίσεως ταύτης ἐλάφρυνσις τῆς ποινῆς; Ὡφέλησεν ἀπ' ἐναντίας, διότι οἱ δικασταὶ, τρέμοντες τοῦ ὄχλου τὴν κατακραυγὴν πρότερον, ἐπροτίμων πολλάκις ἐξ ἀνάγκης ν' ἀφήσωσιν ἀτιμώρητον τὸν ἔνοχον. Ἡδὴ δύνανται ἀνετότερον νὰ ἐξασκήσωσι τὰ καθήκοντά των, ἐφαρμόζοντες τὴν ποινὴν τῶν διὰ βίου δεσμῶν, ἀντικαταστήσαν τὴν πρώτην.

Ὁ δὲ βίος τῶν τοιούτων ψευδῶν χαρτονομισμάτων εἶναι ἐν γένει βραχύτατος. Σπανίως διαλανθάνουσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ ὀξυδερκές καὶ πολὺπειρον τῶν ὑπαλλήλων τῆς τραπέζης ὄμμα· μήτε ὑπάρχουσι παραδείγματα ὅτι διήνυσαν μακρὸν στάδιον οἱ τὸ εὐχερὲς τοῦτο πρὸς πλοῦτον ἐπάγγελμα ἐξελεξάμενοι. Ἀπατῶμαι· ὑπάρχει ἔν. Ὁ ἥρως τοῦ δράματος ἦτο εἰς Κάρολος Πράης (Price), ὁ μᾶλλον διαβόητος τῶν Ἀγγλῶν κιβδηλοποιῶν. Ὑπηρέτης κατ' ἀρχάς, κατόπιν μεσίτης, ἠθοποιός, διευθυντὴς ἐταιρίας λαχείου, χαρτοπαίκτης, διήλθεν ὅλας σχεδὸν τὰς κοινωνικὰς βαθμίδας, πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὑψίστη ἦτο δι' αὐτὸν ἡ τοῦ κιβδηλοποιοῦ. Ἐσπούδασε μόνος καὶ ἐτελειοποίησε μετὰ σπανίας ἐπιδεξιότητος τὴν τέχνην τοῦ παραχαράττειν, κατεσκεύασεν ὁ ἴδιος τὴν μελάνην, τὸν χάρτην, τὸ πιεστήριον αὐτό, ἐμιμεῖτο δὲ θαυμασίως τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τὰς ὑπογραφάς. Ἐτελειοποίησε τοσοῦτον τὴν τέχνην, ὥστε τὸ 1783 ἐπλήρωσεν ἡ Τράπεζα ἐν μιᾷ ὁνῇ ἡμέρᾳ 14 χαρτονομίσματά του, 50 λιρῶν ἑκάστον. Δὲν μετέπλευτε δὲ μόνον τὰ χαρτονομίσματα μετεμόρφωνε καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, τὴν ἡλικίαν του, τὴν ἐνδυμασίαν του, τὸ ὄνομά του. Ἐνδον ἀμάξης, ὡς ξένος, διερχόμενος τοῦ Λονδίνου τὰς ὁδοὺς, μὲ τὰς κνήμας διὰ φλάνου κεκαλυμμένας, ἐπανωφόριον κουμβωμένον μέχρι τοῦ στόματος, ἐν μαῦρον ἐμπλάστρον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὀ-

φθαλμοῦ, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε ἓνα ὑπηρετὴν, τὸν ὁποῖον ἀπέστελλε, διὰ τοῦ βλέμματος ἀκολουθῶν αὐτόν, ὅπως ἀγοράζῃ γραμμάτια λαχείων. Τὸν ὑπηρετὴν τοῦτον κατεσκόπευε πάλιν, ἐν ἀγνοίᾳ του, γυνὴ νεαρὰ, ὡς σκιά ἀκολουθοῦσα αὐτόν πανταχοῦ, βαδίζουσα ὅτε ἐκεῖνος ἐβάδιζεν, ἵσταμένη ὅτε ἵστατο, ἔξω τῆς θύρας μένουσα ὡσάκις ὁ ὑπηρετὴς εἰσέρχεται ἐντὸς καταστήματός τινος. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ ἑταῖρα καί, ἐννοεῖται, συνένοχος τοῦ Πράη.

Οἱ ἀλλεπάλληλοι οὗτοι τοῦ ὑπηρετοῦ περίπατοι ἐπέσυρον ἐπὶ τέλους τῆς ἀστυνομίας τὴν προσοχὴν. Τὸν συνέλαβον. Κατέθεσε πᾶν ὅ,τι ἐγίνωσκε. Ἐδραμον ἀμέσως πρὸς σύλληψιν τοῦ κυρίου του· ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη ἀναληφθῆ ὡς ἄλλο τῶν νυκτῶν φάσμα, ἐνῶ τὰ κιβδηλὰ χαρτονομίσματα ἐξηκολούθουν καὶ κατόπιν νὰ κυκλοφορῶσιν. Ὁ Πράης ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ἄρκετόν ἔτι χρόνον τὸ ἐντιμον αὐτοῦ ἐπάγγελμα· ἔκαμε μάλιστα τοσαύτας προόδους, ὥστε βραδύτερον δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ κατασκευάζειν ἰδικὰ του χαρτονομίσματα· παρεχάραττε καὶ τὰ ἴδια αὐτὰ τῆς τραπέζης. Οὕτω ἡμέραν τινὰ χαρτονόμισμα 10.—λίρῶν τὸ μετέβαλεν εἰς 1000.— Ἀλλ' ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου δὲν παρέχει, ἀπὸ τῆς δημιουργίας σχεδὸν αὐτοῦ μέχρι σήμερον, πολλὰ παραδείγματα κακούργων οἵτινες διέφυγον μέχρι τέλους τῆς δικαιοσύνης τὸν πέλεκυν. Πληρώρων ἡμέραν τινὰ χρυσοχόον, ἐννοεῖται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χαρτονομισμάτων, ἀνεκαλύφθη, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἠπλώσεν ἐπὶ τέλους τὴν σωτήριον χεῖρά της ἐπ' αὐτοῦ. Καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἔκλεψε καὶ αὐτόν τὸν δῆμιον, ἀφοῦ ἔκλεψε τὸν κόσμον ὁλόκληρον· ἤτοχειρίασε. Τὸ σῶμά του ἐτάφη ἐν μιᾷ τῶν ζοφεροτέρων ὁδῶν τοῦ Λονδίνου, ἀτιμωτικὸς δὲ πάσσαλος ἐστήθη ἐπὶ τοῦ ἀνωνύμου αὐτοῦ μνημείου.

Αὗται αἱ φύσεις αἱ ἐν τῷ κακούργηματι ἀντλοῦσαι τὸν μόνον τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ γῆς προορισμὸν ἔχουσι κάποτε περὶ τὸ ἐπαναλαμβάνειν τὸ αὐτὸ κακούργημα ἰδίαν τινὰ τάσιν ἢ ἔρωτα. Κλέπται, φονεῖς ἢ ἄλλου εἶδους κακούργοι, οἱ μᾶλλον διαβόητοι ἰδίως ἐξ αὐτῶν, μόλις ἀποτίοντες τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτοῖς τιμωρίαν καί, ἐξερχόμενοι τῆς φυλακῆς, ἐπαναλαμβάνουσι μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ διάθεσιν τὸ ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἕως χθὲς ὤφειλον τὰ δεσμὰ, ὡς μόνην αὐτῶν ὑπαρξιν. Μία ἔμφυτος κλίσις ἀνίατος, διὰ τὴν ὁποίαν νόες ἔξοχοι κατήλθον πολλάκις εἰς βλασφημίας ἀπέναντι τῆς φύσεως ἰδέας. Τοῦ δὲ κανόνος τούτου δὲν ἐδύναντο βεβαίως ν' ἀποτελέσωσιν οἱ κιβδηλοποιοὶ ἐξαίρεσιν. Γυνὴ τις, ἐπὶ κιβδηλείᾳ συλληφθεῖσα, εἰς θάνατον κατὰ πρῶτον, μετὰ δὲ τὴν ἀπονομὴν χάριτος εἰς εἰκοσαετῇ καταδικασθεῖσα δεσμὰ, σταλεῖσα εἰς Αὐστραλίαν ὅπως ἐκεῖ ὑποστῇ τὴν ποινὴν της, ἐπανερχεται ἐν Ἀγγλίᾳ ἐλευθέρᾳ τὴν 23 Φεβρουαρίου 1813. Τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός, δύο ἡμέρας βραδύτερον, συλλαμβάνεται ἐπὶ παραχαράξει χαρτονομίσματος καὶ ρίπτεται ἐκ νέου εἰς τὰς φυλακάς! Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1758, ὅτε παρουσιάσθη εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Τραπέζης τὸ πρῶτον ψευδὲς χαρτονόμισμα μέχρι σήμερον ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων κακούργου νοός προϊόντων εἶναι, ἐννοεῖται, μέγας. Τινὰ

τούτων, τὰ περιεργότερα τῶν ἄλλων διατηροῦνται ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς Τραπεζῆς ὡς παρὰ νόμου ἐπιτηδειότητος δείγματα. Ὅταν παραβάλλῃ τις ταῦτα μὲ τ' ἀληθῆ χαρτονομίσματα καὶ ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δέ, παρατηρεῖ ὅτι τὸ πρῶτον συνήθως τοῦ κιβδήλου ἔργου γνῶρισμα, εἶναι ἑλλειψίς λεπτῆς περὶ τὴν χαλκογραφίαν ἐκτελέσεως, σχετικῶς πρὸς τὸ ἀληθές. Ὑπάρχει ἐφ' ἑκάστου τῆς Ἀγγλικῆς Τραπεζῆς χαρτονομίσματος εἰκὼν νεαρᾶς γυναικὸς μὲ ἀσπίδα καὶ τρίαῖναν εἰς χεῖρας, κάτωθεν δ' αὐτῶν κυψέλην μελισσῶν. Ἡ εἰκὼν τῆς νεάνιδος παριστᾷ συγχρόνως καὶ τὴν βασιλίσσαν Βικτωρίαν καὶ τοῦ μύθου τῆς Βρετανίας, Britannia, τὴν περίληψιν. Αὐτὴν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, προπάντων τὴν εἰκόνα δὲν δύνανται ἤδη νὰ μιμηθῶσιν ἐντελῶς, μετὰ τῆς ἀπαιτομένης τουτέστι λεπτότητος οἱ παραχαράκται. Αὕτη δ' ἐπίσης, ἐννοεῖται, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν καὶ τὸ ἀξιολογότερον δι' ἑκάστον ὑπάλληλον βοήθημα, ὅπως διακρίνῃ τοῦ ἀληθοῦς τὸ ψευδές.

Ἀπέναντι τῶν δύο σπουδαίων τούτων ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, τοῦ κλάδου τουτέστι τοῦ δημοσίου χρέους καὶ τῶν χαρτονομισμάτων, ἡ μετ' αὐτὰς ἐρχομένη τῆς προεξοφλήσεως συναλλαγμάτων καὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐμπορευμάτων δανείων δὲν ἔχει βεβαίως μεγάλην σπουδαιότητα. Ἐνταῦθα ἄλλως τε ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχει πλέον τὸ ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων κλάδων προνόμιον, διότι καὶ αἱ ἄλλαι ἐν Λονδίνῳ Τράπεζαι προεξοφλοῦσι συναλλάγματα καὶ δανείζουσιν ἐπὶ ἐμπορευμάτων χρήματα. Ἐὰν λάβῃ τις τὸν κόπον νὰ μετρήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδιωτικῶν τούτων τραπεζῶν, τῶν joint stock-banks, ὅσας σήμερον περιλαμβάνει ἡ χώρα ἀφ' ἧς ἀνέτειλον αἱ πρῶται τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀκτῖνες, θέλει ἐννοήσῃ καλῆτερον πόσον ἐριζώθη τὸ εὐεργετικὸν τοῦτο σύστημα ἐν αὐτῇ καὶ μέχρι ποίου κύκλου ἠπλώσε τὰς ρίζας του. Τὸ Λονδίνον μόνον περιέχει ὀγδοήκοντα ἐξ τοιαύτας,—περισσοτέρας ἴσως παρ' ὅσους νομισματολόγους ἡ ἡμετέρα Σμύρνη. Αὐτοῦ στέλλει ἑκάστος τὸν περισσεύοντα ὀβολὸν αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν ὀβολῶν τούτων τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου ἀπαρτίζεται τὸ στρογγύλον ποσὸν τῶν τεσσαράκοντα πέντε ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν, ὅσας κατὰ μέσον ὅρον τὸ κοινὸν τῆς Ἀγγλίας ἐμπιστεύεται εἰς τὰς τραπεζὰς ταύτας πρὸς διαχείρισιν. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐσπούδασαν πλέον παντὸς ἄλλου Εὐρωπαϊκοῦ ἔθνους τοῦ πλούτου τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐννόησαν ὅτι ἡ εὐθυτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα πρὸς αὐτὸν ὁδὸς εἶναι τῆς ἐργασίας ἢ διαίρεσις. Ὡς ἄνθρωπος πλουτήσας διὰ τοῦ ἐμπορίου, διὰ τῆς βιομηχανίας ἢ ἄλλου παραπλησίου μέσου εὐρίσκει καὶ ὠφέλειαν καὶ οἰκονομίαν χρόνου ἐνταυτῷ, ἐμπιστευόμενος ἐν μέρος τοῦ κεφαλαίου του εἰς ἀνθρώπους καὶ κατὰ θεωρίαν καὶ κατὰ πράξιν σπουδάσαντας τοῦ πολυτίμου μετάλλου τὴν ἐπιστήμην. Ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη αὕτη τῶν τραπεζῶν ἐπέκτασις· τοσοῦτον, ὥστε σήμερον δὲν ὑπάρχει, ὅχι πόλις, ἀλλ' οὔτε χωρίον ἐν Ἀγγλίᾳ μὴ ἀριθμοῦν μίαν τουλάχιστον τράπεζαν. Ὅτε κατὰ τὸ 1859, γράφει ὁ Esquiros, ἐπεσκέφθην βιομηχανικὴν τινα πόλιν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀγγλίας καί μιν, μοι ἔδειξαν ἐν στενωπῷ ἀκαθάρτῳ μικρὸν παντοπώλου ἐργαστήριον· οἱ σχεδόν

μαῦροι ἐκ τῆς ῥυπαρότητος ὕλαι αὐτοῦ, τὸ ἐκ τῆς παλαιότητος ἐτοιμόρροπον ἔμπροσθεν μέρος καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνήγγελλον μικρόμπορον τινα, κρούοντα τῆς δυστυχίας τὰ πρόθυρα. Αὐτοῦ ἐντοσούτω, ἔνδον τοῦ ὀπισθεν τοῦ ἐργαστηρίου μέρους, πλησίον κώνων σακχάρεως καὶ σωρῶν τυρίων Τσέστερ, εἰργάζετο μία τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς κομητείας ἐκείνης τραπεζῶν. Ὁ δὲ τὴν τράπεζαν ταύτην διευθύνων ἦτο μικρόσωμός τις ἄνθρωπος, κοντὰς φέρων ἀναξυρίδας, ψαράς περικνημίδας, ἐν διορθωμένον φαιοῦ χρώματος φόρεμα καὶ παμπάλαιον ξανθὴν φενάκην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Πλὴν τῶν μεγάλων πόλεων, τοιοῦτοι ἐν γένει εἶναι ἐξωτερικῶς οἱ διαχειρισταὶ τοῦ πλούτου τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων τοῦ ὀβολοῦ. Ὁ ἔχων παρ' αὐτοῖς ἐν οἰονδήποτε ποσὸν ὑποτόκως παρακατεθειμένον, τὸ θεωρεῖ τιμὴν ἀληθὴ ὅταν, ἀγοράζων καὶ δέκα σεληνίων πολλάκις ἀντικείμενον, σύρει τὸ λεγόμενον *chèque* ἐπ' αὐτῶν, ἀντὶ νὰ πληρώσῃ μετρητά.—Τοσοῦτον δὲ τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεξετάθη, ὥστε τὸ διὰ μετρητῶν πληρῶναι δὲν θεωρεῖται σχεδὸν ἀβροφροσύνης ἴδιον σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡρώτησαν ἡμέραν τινα Ἀγγλὸν παντοπώλην ποία ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ ἐνὸς εὐγενοῦς, *gentleman* ἐν ἄλλαις λέξεσιν. « Ἀνθρώπος, ἀπήντησεν, εἶναι ὅστις ἐρχόμενος εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου νὰ ἀγοράσῃ » τι, μὲ πληρῶναι τοῖς μετρητοῖς· εὐγενὴς δ' ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον κάμω » πίστωσιν καὶ ὅστις μὲ πληρῶναι καθ' ἑξαμηνίαν δι' ἐπιταγῆς (*Chèque*) » ἐπὶ τοῦ τραπεζίτου του. » Ὅταν χιλιάδες τοιούτων ἐπιταγῶν παρουσιάζονται καθ' ἑκάστην στιγμὴν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας, ἡ πρώτη τοῦ ὑπαλλήλου πρὸς τὸν ὅποιον ὁ τὴν ἐπιταγὴν φέρων διευθύνεται φροντὶς εἶναι νὰ παρατηρήσῃ ἐν τῇ μεγαβίβλῳ τοῦ πελάτου τὸν λογαριασμόν. Ἐὰν τὸ πληρωθησόμενον *chèque* ὑπερβαίῃ τὸ εἰς χεῖρας τῆς Τραπεζῆς εὐρισκόμενον τοῦ πελάτου ποσόν, ὁ πληρῶνων ὑπάλληλος εἶναι ὑπεύθυνος. Τὸ μέτρον δὲ τοῦτο δὲν μένει νεκρὰ ἀπειλή, διότι καίτοι, μ' ὅλην τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκρίβειαν τῶν Ἀγγλῶν, λάθη δὲν ἔλλειψαν, ἡ Τράπεζα οὐδέποτε ἐπλήρωσέ τι. Ἡ ζημία ἐλάττωσε τὸ βαλάντιόν τῶν πληρωσάντων αὐτὰ ὑπαλλήλων.

Τὸ δι' ὀλίγων χρημάτων μεγάλα διαπράττειν ἔργα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τὸ ἰδανικόν τῆς πρακτικῆς ἐπιστήμης τῶν Ἀγγλῶν. Ὁ δὲ θαυμάσιος οὗτος λαὸς τοσοῦτον ἐτελειοποίησε τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης τὴν μελέτην, ὥστε καὶ ἀνευ χρημάτων ἐνεργεῖ σήμερον ὅ,τι παρ' ἄλλοις ἔθνεσι δεομεύει ἐντὸς μεγάλου κύκλου τὸ μέταλλον. Παρὰ τὰς τρεῖς μεγάλας ἐν τῷ καταστήματι τῆς Τραπεζῆς αἰθούσας, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὸν τελευταῖον τοῦτον τῆς προεξοφλήσεως κλάδον, ὑπάρχει ἑτέρα ἐν ἣ καθ' ἑκάστην ἄλλο εἶδος ἐργασιῶν διεκπεραιοῦται. Ἡ αἵθουσα αὕτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἀμοιβαία συμψήφισις τῶν λογαριασμῶν. Ἀπὸ τῶν μέσων ἤδη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ Ἀγγλοὶ ἐσκέφθησαν ὅτι ἡ ἀνίδρυσις ἐνὸς κοινοῦ καταστήματος ἐν τῷ ὁποίῳ συνεργόμενοι τῶν τραπεζῶν καὶ τραπεζιτῶν οἱ συνάκται νὰ ἀνταλλάσσωσιν ὅ,τι συναλλαγματικὰς ἔφεραν ἕκαστος ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ του, ἤθελε καὶ τὸν χρόνον ἐξοικονομεῖ καὶ τὴν διὰ μετρητῶν πληρωμὴν

περιορίσει εἰς μικρὸν κύκλον. Συνέστησαν ἀπὸ τοῦ 1770 τὸ Clearing House, Καθαριστήριον Λογαριασμῶν λεγόμενον, ὅπου ἀπαξ τῆς ἡμέρας συνευρισκόμενοι, καὶ, πίνοντες τὸν ζυθόν των, ἀντήλλασσον ὅ,τι συναλλαγματικὰς εἶχεν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ληξιπροθέσμους. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπέβη τοσοῦτον τελεσφόρον, ὥστε τὸ 1839 ἑννεακόσια πεντήκοντα τεσσάρων ἑκατομμυρίων λιρῶν συναλλαγματικαὶ συνεψηφίσθησαν ἀμοιβαίως, ἐπληρώθησαν τουτέστι διὰ μόνον 66,275—λιρῶν, αἵτινες, ἐννοεῖται, δὲν ἐχρησίμευσαν εἰμὴ πρὸς πληρωμὴν τῶν πλέον τοῦ συμψηφισμένου ποσοῦ κλασμάτων. Καὶ πάλιν μολαταῦτα ἡ τοσαύτη καὶ χρόνου καὶ μετάλλου οἰκονομία δὲν ἐφαίνετο ἀρκετή. Οἱ τραπεζίται ἐσχέφθησαν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἤθελεν ἐτι ἀπλοποιηθῆ, ἐὰν ὁ μεταξὺ δύο τραπεζῶν ἢ τραπεζιτῶν λογαριασμός ἐξωφλεῖτο καθ' ἐκάστην δι' ἀμοιβαίας ἐκδόσεως ἐπιταγῶν (Chèques) ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς. Αὐτοῦ, ἐντὸς τῆς drawing office καλουμένης αἰθούσης ταύτης, φθάνουσι περὶ τὴν τρίτην M. M. ὥραν καθ' ἐκάστην τῶν τραπεζιτῶν οἱ συνάκται, καὶ, χωρὶς νὰ ἐξαγάγωσιν ὁβολὸν τοῦ βαλαντίου των, ἐξοφλοῦσι διὰ τῶν τοιούτων chèques, καταχωριζομένων εἰς τὰς παρὰ τῇ τραπεζῇ μερίδας ἐκάστου αὐτῶν, τοὺς λογαριασμοὺς τῶν προϊσταμένων των. Τὸ διὰ τοῦ μέσου τούτου πληρωνόμενον ποσὸν ἀνέρχεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν καθ' ἐκάστην.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας δὲν ἐξέτεινε τὸν κύκλον τῶν μετὰ τοῦ κοινοῦ ἐργασιῶν της, εἰμὴ μετὰ τὸ ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος περίπου. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἐργασία αὐτῆς περιορίζετο, ἀποκλειστικῶς σχεδόν, εἰς λογαριασμοὺς μετὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ μέσος ὅρος τοῦ ποσοῦ ἐκάστου τῶν συναλλαγμάτων ἅτινα καθ' ἐκάστην ἐξοφλεῖ ἤδη ἀναβαίνει εἰς 350]400 λιρῶν, ἐνῶ ὁ τῶν παρὰ τῆς Γαλλικῆς τραπεζῆς προεξοφλουμένων περιορίζεται εἰς τεσσαράκοντα (1,000. φρ.) μόνον. Τί τούτου καθαρότερον δύναται νὰ ἀποδείξῃ πόσον ἐπεξετάθη ἡ δημοσία πίστις παρὰ τῷ πρώτῳ τῶν δύο τούτων μεγάλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν καὶ πόσον περιορισμένη μένει ἀκόμη παρὰ τῷ δευτέρῳ; Τὰ κεφάλαια τῆς μὲν πρώτης φθάνουσι σήμερον εἰς 17. 1]2 ἑκατομμύρια λιρῶν (440 περίπου ἑκατομμύρια φράγκων), ἐκ τῶν ὁποίων τρία ἑκατομμύρια λιρῶν ἀποτελοῦσι τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Τὰ τῆς Γαλλικῆς Τραπεζῆς περιορίζονται εἰς 180 ἑκατομμύρια φράγκων ἐν ὅλοις. Εἰς ἕτερος ἐπὶ τέλους, μεταξὺ ἄλλων, λόγος τῆς τοῦ ἐνὸς καταστήματος ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὑπεροχῆς εἶναι ὅτι τῆς μὲν Ἀγγλικῆς Τραπεζῆς οἱ ἰσολογισμοὶ δημοσιεύονται καθ' ἑβδομάδα, τῆς δὲ Γαλλικῆς κατὰ μῆνα. Ἡ Ἀγγλικὴ Τράπεζα ἔχει πρὸς πάντα τὸν τυχόντα ἀνοικτὰς τὰς θύρας αὐτῆς· ἡ Γαλλικὴ τὸ ἀνάπαλιν, ἀπαιτεῖται ἄδεια εἰδική,—ἥτις ἀνευ εὐνοίας τῶν διευθυντῶν πολλακίς δὲν ἀπολαμβάνεται,—ὅπως εἰσέλθῃ τις ἐν αὐτῇ καὶ ἐπισκεφθῇ ὅ,τι οἱ τὰ μυστηριώδη συστήματα ἀποστρεφόμενοι Ἀγγῆλοι προθύμως προσφέρουσι τῷ τυχόντι.

Σήμερον τὸ θαυμάσιον τοῦτο κατὰστημα εἶναι ὁ μέγας πάσσαλος ἐφ' οὗ στηρίζεται τοῦ ἐμπορίου τῆς ὑψηλίου σχεδὸν τὸ οἰκοδόμημα. Δὲν ὑπάρχει ἐν Ἀγγλίᾳ χωρίον, ἐν Εὐρώπῃ πόλις, ἐν τῷ κόσμῳ ἴσως χώρα, ἐφ' ἧς

δὲν ἀπλοῦται ἡ πάντοδύναμος αὐτοῦ ἐνέργεια. Ὁ Richard Cobden διηγεῖται ὅτι περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν κατὰ τὸ 1837, εἶδε τοὺς ἐμπόρους τῆς Σύρου, μὲ τηλεσκόπιον εἰς χεῖρας, ἀνυπομόνως περιμένοντας τὴν ἀφίξιν ἱστιοφόρου πλοίου ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ τοῖς φέρῃ εἰδήσεις τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας. Οἱ δὲ τὸ φέρον τοῦ κόσμου τὸν πλοῦτον μέγα τοῦτο σκάφος διευθύνοντες εἶναι ὅλοι εἰκοσιτέσσαρες, τούτων δὲ τὸ τρίτον ἀλλάσσει κατ' ἔτος. Ἐκαστος αὐτῶν ὀφείλει νὰ ἐνδιαφέρεται κατὰ 500 λιρῶν μετοχὰς εἰς τὴν τύχην τοῦ καταστήματος. Ἐν, μεταξύ ἄλλων, πλεονέκτημα τοῦ συστήματος τούτου τῆς κατὰ τὸ τρίτον ἐτησίας ἀλλαγῆς, εἶναι καὶ ὅτι δὲν μένει ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος ὅπως ῥιζωθῶσι προσωπικαὶ ἐπιρροαί. Οἱ εἰκοσιτέσσαρες οὗτοι ἐκλέγουσιν ἑξωθεν, πλὴν μέτοχον πάντοτε, ἓνα ἐπιδιευθυντὴν μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου του, καὶ τούτους κατ' ἔτος ἀλλάσσουντας. Δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐκ νέου ἀμφότεροι καὶ διὰ τὸ κατόπιν ἔτος, πλέον ὁμῶς οὐ. Συνέρχεται δὲ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἑκάστην πέμπτην, τὸ ἐξ εἰκοσιτεσσάρων μελῶν τοῦτο συμβούλιον μετὰ τῶν δύο διευθυντῶν ἐντὸς κομφῆς αἰθούσης, ὅπου κατὰ πλειονοψηφίαν κανονίζονται ὅλαι αἱ τὴν Τράπεζαν ἀφορῶσαι ὑποθέσεις. Πλὴν τῆς καθ' ἐβδομάδα συνελεύσεως ταύτης, ὑπάρχει ἡ Committee-room ὀνομαζομένη αἴθουσα, ὅπου καθ' ἑκάστην ἡμέραν τρία τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου, καθ' ἐβδομάδα ἀντικαθιστώμενα, συνέρχονται. Καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὲ διευθυντῶν πολλοὶ, χωρὶς νὰ ᾔναι εἰς τοῦτο ὑποχρεωμένοι, παρίστανται εἰς τὰς καθημερινὰς ταύτας συνεδριάσεις, ἐπιβλέποντες τὰ γιγνόμενα.

Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ὑπαλλήλων, τοῦ μὲν κεντρικοῦ καταστήματος μόνου, ἀναβαίνει εἰς ἑπτακοσίους ἐβδομήκοντα, εἰς ἑννεακοσίους δὲ εἴκοσι ὀκτώ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν τοῖς πρακτορείοις. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον περιλαμβάνονται οἱ γραμματεῖς μόνον καὶ γραφεῖς, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ συνάκται καὶ ἄλλοι ὑποδεέστεροι ὑπάλληλοι. Ὁλου τοῦ προσωπικοῦ τούτου ὁ ἐτήσιος μισθὸς δὲν εἶναι ἐλάσσων τῶν 240,000.—λιρῶν, πλὴν εἴκοσι χιλιάδων ἐτέρων περίπου, πληρωνομένων εἰς συντάξεις ἀρχαίων, ἀπομάχων ἤδη, ὑπαλλήλων. Διατηροῦσι δὲ, δέκα σελήνια κατ' ἔτος συνεισφέροντες ἕκαστος, ἐντὸς τοῦ καταστήματος βιβλιοθήκην, ὅπου τὸ ἑσπέρας συνάζονται οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἀριθμεῖ ἤδη ἐννέα χιλιάδας βιβλίων, πολλὰ τῶν ὁποίων σπανίας ἀξίας ἔργα, πρὸς ταῦτα δὲ, ἐννοεῖται, τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης περιοδικῶν φύλλων. Ἐνταῦθα ὅσοι τῶν ὑπαλλήλων δὲν μένουσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ, παρ' ἐστίαν, ἐξαίρετον θέρμην παρέχουσαν, κύκλῳ μεγάλης τραπέζης δι' ἐφημερίδων κακαλυμμένης, ἀναγινώσκοντες οἱ μὲν, ὀλίγοι δὲ μὲ τούς πεττοὺς διασκεδάζοντες, διέρχονται ἱκανὸν μέρος τῆς ἑσπέρας αὐτῶν.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἀκρίβεια εἶναι τῶν ἐργασιῶν ἡ ψυχὴ. Διὸ ἅμα καθ' ἑκάστην πλησιάζει ἡ ἐννάτη πρωϊνὴ ὥρα, ἀφ' ἧς ἀρχονται αἱ ἐργασίαι τοῦ καταστήματος, βλέπει τις τὸ ἀπειρον τοῦτο προσωπικόν, μικρὸν πάλιν σχετικῶς πρὸς τὸν ὄγκον τῶν διεκπεραιουμένων ὑποθέσεων, ὡς μελίσσας πρὸς κυψέλην πανταχόθεν ὀρμώσας. Τὰ παρὰ τὴν Γέφυραν τοῦ Λονδίνου, London-
(ὉΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ζ')

Bridge, ατμοκίνητα, νέφη ἐπιβατῶν ἀποβιβάζοντα, τὰ λεωφορεῖα διασταυρούμενα καὶ πλῆθος ὑπαλλήλων περιέχοντα, παρέχουσι θέαμα, διὰ μὲν τὸν ξένον περίεργον, διὰ δὲ τὸν Ἀγγλὸν ἐθνικῆς ὑπερηφανίας πρόξενον.—Τὸ σοβαρὸν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐσπευσμένον βῆμά των ρυθμίζεται ἐκ τῶν κινήσεων τῶν πέριξ τῆς τραπέζης ὠρολογίων, πρὸς τὰ ὅποια, βαδίζοντες, ἀτενίζουσι διαρκῶς τὸ βλέμμα. Ἡ ἐν τῷ καταστήματι ἐργασία, ἀπὸ τῆς ἐννάτης ἐωθινῆς ὥρας ἀρχομένη, λήγει τὴν τρίτην M. M. ἄνευ διακοπῆς. Ἡ μεγαλητέρα αὐστηρότης καὶ πειθαρχία διευθύνουσι τὴν ἐν αὐτῷ ἐργασίαν. Καὶ ἀφοῦ δὲ τὴν τρίτην M. M. λήξει ἡ ἐργασία, οἱ πλείστοι αὐτῶν μένουσι, συνδιαλεγόμενοι, ἀναγινώσκοντες, ἐν τῷ καταστήματι, μέχρι τῆς ἐβδόμης, ὅτε πολλοὶ, μετὰ μάλην βιβλίον ὅπερ δανείζονται ἐκ τῆς βιβλιοθήκης, ἀπέρχονται εἰς τὰς ἐξοχάς. Ἐκεῖ φθάνοντες παραδίδονται ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τὰ θέλητρα, ἅτινα πλεον ἄλλου παντός τὸ εὐγενὲς τοῦτο ἔθνος, ἐν γένει δὲ οἱ διαμαρτυρόμενοι λαοὶ γνωρίζουσι νὰ ἐκτιμῶσι. Διὰ τὸν Ἀγγλὸν προπάντων ἡ μεταξὺ ἐργασίας καὶ οἰκογενείας διανομὴ τοῦ χρόνου εἶναι πηγὴ διαρκῆς ἀτομικῆς εὐχαριστήσεως. Φθάνων οἵκαδε αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀπηλλαγμένον ἐξ ὀλοκλήρου πάσης ἐξωτερικῆς ὑποχρεώσεως. Ἀνήκει εἰς τὴν σύζυγόν του, εἰς τὰ τέκνα του, ἀνήκει εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του ἐν ἄλλαις λέξεσι. Τὸ ἐσπέρως καλλιεργεῖ τὸ κηπάριον του ἢ τὸν νοῦν του διὰ τῆς ἀναγνώσεως. Ἐργεῖται κατόπιν ἢ Κυριακῇ, ἀναπαύσεως ἡμέρα, καὶ ἡ ψυχὴ του ἐλευθέρα τοῦ βάρους τῶν ὑποθέσεων, ἀναπαύεται ἐπὶ τῶν καθηκόντων τῆς οἰκογενείας, διαδεχομένων τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου τὰ καθήκοντα, ἐπὶ πεντάδος ἢ δεκάδος νεαρῶν ξανθῶν κεφαλῶν, δίκην φυτῶν ἀνθηρῶν, ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος τῆς ἐξοχῆς ἀναπτυσσομένων, ἐπὶ τοῦ ἀπείρου τῆς φύσεως τέλος πάντων.

Ὅπως τὰ πλείστα τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου μνημείων, ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας ἔχει καὶ αὕτη τὸ μαρτυρολόγιόν της. Τινὲς τῶν Ἀγγλῶν τὴν ὀνομάζουσι Μελανηφόρον Κυρίαν (Lady in black), ἀρυόμενοι τὸν τίτλον ἐκ τῆς ἀναμνήσεως δραματικοῦ γεγονότος, στενῶς μὲ αὐτὸν σχετιζομένου. Εἷς τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπέζης κλέψας τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ κιβδηλείᾳ κατόπιν συλληφθεὶς εἶχεν ἀπηγγονισθῇ. Ἡ ἀδελφὴ του, μὴ δυνηθεῖσα νὰ ὑποστῇ τοιοῦτον βαρὺ δυστύχημα, παρεφρόνησε. Λυσίκομος δὲ καὶ παράφρων, ἐπλανᾶτο ὡς φᾶσμα νυκτερινὸν καθ' ἑκάστην πέριξ τῆς τραπέζης, ζητοῦσα τὰ ἴχνη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς καὶ τῶν κλαπέντων χρημάτων της. Δὲν ἤθελεν, ἐν μέσῳ τῆς παραφροσύνης αὐτῆς, νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ ἀδελφός της ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ὑπεστήριζεν ὅτι τραπεζῖται τὸν εἶχον ἀρπάσει καὶ κατακλείσει ἐνδον μυστηριώδους τινος οἰκήματος. Ἐπλανᾶτο λοιπὸν διαρκῶς πέριξ τοῦ οἰκοδομήματος, ἐν αὐτῷ ζητοῦσα ὅ,τι ἀπώλεσασα ἤλπιζεν ἀκόμη νὰ ἐπανεύρῃ — Ἐπέσυρε βαθμηδὸν τὸν οἶκτον τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπέζης, ἐλλείψει δὲ φαρμάκου ἀποτελεσματικότερου, ἤρχισαν οὗτοι νὰ τῇ δίδωσιν, ὡς ἐλεημοσύνην, ὀλίγα καθ' ἑκάστην νομίσματα. Τὴν ἀπῆντων καθ' ἡμέραν ἐντὸς τῶν αὐλῶν τοῦ καταστήματος, ὡς ψυχὴν ἐν θλίψει πλανωμένην, μελανεῖμονα, μὲ τὰς πα-

ρειάς καὶ τὰς ἀφρύας βεβαμμένας καὶ βαλάντιον πενιχρὸν κρατοῦσαν εἰς χεῖρας. Μίαν ἐντοσοῦτῳ ἡμέραν ἐστερήθησαν τῆς καθημερινῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς. Εἶχε τελευτήσῃ.

Αὕτη περιληπτικῶς εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἐκθεσις τοῦ καταστήματος, οὗτινος ἐφάμιλλον ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχει. — Τοιαῦτα γιγάντων ἔργα ἡμεῖς οἱ ἔτι νάνοι περὶ αὐτὰ μελετῶντες θέλομεν διαρκῶς ἀρύεσθαι τὰ πολυτιμότερα πρακτικῆς ἐπιστήμης οἰκονομολογικὰ μαθήματα. Καὶ ὑπὸ οἰκονομολογικὴν καὶ ὑπὸ κοινωνικὴν ἐποψιν ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ ἀρίστη καὶ πρὸς πάντας τοὺς νεήλυδας λαοὺς αἰωνίως ἠνεωγμένη βίβλος. Τῆς βίβλου ταύτης μία σελὶς ἀξιόλογος εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἐθνικοῦ τούτου ἰδρύματος. Ἡ ἱστορία τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἠθικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἀναπτύξεως τοῦ πλούτου εἰς μέγαν καὶ εὐρὺν κύκλον, τοιούτων δὲ ἱστοριῶν μελέτης ἔχομεν ἀπόλυτον ἡμεῖς ἀνάγκην. Ἦδη προπάντων ὅτε ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἤρξατο ἐκτεινόμενον καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπάσῃ τὸ τραπεζιτικὸν σύστημα, εἰς τῶν τοιούτων μεγάλων ἔργων τὴν μελέτην ἐγκύπτοντες θέλομεν ἀντλήσει τοὺς πρακτικοτέρους καὶ σχετικῶς τελειωτέρους διὰ τὰ ἡμέτερα ὀργανισμούς. Θέλομεν, καθόσον ἀφορᾷ ἰδίως τινὰς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρτισυστάτων τραπεζῶν, ἐννοήσῃ ὅτι σκοπὸς τῆς συστάσεως αὐτῶν εἶναι πρὸ παντός ἄλλου, ὅχι νὰ κερδοσκοπῶσιν ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν Κυβερνήσεων, ἀλλὰ ν' ἀνακουφίζωσιν αὐτάς, νὰ χρησιμεύωσιν ὡς δεσμός μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ ἔθνους, καὶ, ὡφελούμεναι, νὰ ὠφελῶσι. Ἐκ τοιούτου δὲ κλόνου ἐμβολιάζοντες τὸ μόλις φυτευθὲν ἡμέτερον δένδρον, θέλομεν ταχαίως συλλέξει καρποὺς ἀγλαοὺς ὑπὸ διττὴν ἐποψιν, καὶ ἠθικὴν καὶ ὕλικήν.

B.

Η ΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΘΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΟΥ W. E. H. LECKY.

Ἐκ τῆς Γερμαν. μεταφράσεως ὑπὸ Γ. Δ.

Εἶνε φυσικόν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἔτι ἐντελῶς βάρβαροι, καθ' οὓς τὰ ἔθιμα ἦσαν ἀκόμη νομαδικά, ὁ δὲ πόλεμος καὶ ἡ θήρα ἡ μόνη αὐτῶν ἐνασχόλησις, αἱ πρὸς ταῦτα ἀπαιτούμεναι ἰδιότητες ἀπετέλουν τὸ μόνον μέτρον τῆς τελειότητος, ἡ ἀξία τῆς γυναικὸς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἀναμφισβήτητως κατωτέρα, ἡ δὲ θέσις αὐτῆς ἔπρεπε κατὰ συνέπειαν νὰ ᾔνε ταπεινωτέρα· διότι καθ' ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἰδιότητας, αἷνινες ἐν ταιαύτῃ καταστάσει ἐξετιμῶντο, αἱ γυναῖκες ὑπολείπονται τῶν ἀνδρῶν. Αἱ κοινωνικαὶ ἀρεταί, εἰς αἷς ἡ γυνὴ δύναται κατ' ἐξοχὴν νὰ διαλάμψῃ, δὲν εὐρίσκουσι κύκλον ἐνεργείας καὶ ἀναπτύξεως. Ἡ